

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**KAAN MURAT YANIK'IN UÇURTMA MEVSİMİ
KİTABINDAKİ ÖYKÜLERİN OKUNABİLİRLİK
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MELEK RADA**

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. MEHMET GEDİZLİ**

AĞUSTOS 2016

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**KAAN MURAT YANIK'IN UÇURTMA MEVSİMİ
KİTABINDAKİ ÖYKÜLERİN OKUNABİLİRLİK
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MELEK RADA**

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. MEHMET GEDİZLİ**

AĞUSTOS 2016

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

MRada
Melek RADA

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“Kaan Murat Yanık’ın Uçurtma Mevsimi Kitabındaki Öykülerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Bekir İNCE

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mehmet GEDİZLİ (Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Şehel GERÇEK

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

08/09/2016

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Günümüzün en büyük sorunlarından biri okuma oranının düşük olmasıdır. Okumanın bizlere birçok konuda yararları olmasına rağmen, okuma oranının düşük olması aileden kaynaklanmaktadır. Okuma sevgisi aileler tarafından çocuklara küçük yaştan itibaren aşılması gerekmektedir. Onlara kitap okumaları, evde kütüphane olması ve çocuklarına örnek olmaları için onların yanında kitap okumaları yarar sağlar. Bu konu okullarda da dikkate alınmalıdır. Öğretmenlerin çocuklara, onların seviyesindeki kitapları okutmaları ve çeşitli etkinlikler düzenleyerek okumayı sevdirmeleri gerekmektedir.

Okuma oranının düşük olmasında sosyal medyanın da etkileri vardır. İnsanların çoğu kitapları okumak yerine sosyal medyadaki kitap alıntılarını okumayı tercih ediyorlar. Bu yüzden sosyal medya kitap okuma oranının düşüşüne neden olan etkenlerden biridir. İş yoğunluğu ve kitapların pahalı olması da okuma oranının düşük olmasına sebeptir.

Okunan kitapların da seviyeye uygun olması gerekmektedir. İnsanların seviyelerinin üstündeki kitapları okuması kitaplara karşı ön yargılarının olmasını sağlamaktadır. Okunabilirliği zor olan bir kitabı okuyabilmek için ilk önce daha alt seviyedeki kitapları okumak, zor seviyeye yavaş da olsa alışmak gerekmektedir. Buna göre sadece kitap okuyabilmek değil kitapları kişinin seviyesine göre okuyabilmesi büyük bir önem taşır.

Tez konusunu belirlemede ve çalışma sürecinde bana yardımcı olan rehber hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet Gedizli'ye, desteklerini benden esirgemeyen sevgili aileme, her konuda yardımcı olan, akıl hocam değerli Kaan Murat Yanık'a ve çalışma sürecinde bana yardım eden sevgili kız kardeşim Süeda Rada'ya teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET
KAAN MURAT YANIK'IN UÇURTMA MEVSİMİ KİTABINDAKİ
ÖYKÜLERİN OKUNABİLİRLİK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Rada, Melek

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Gedizli

Ağustos, 2016. viii+98 Sayfa.

Okunabilirlik kavramı, okuyucu kitlesinin bir metni veya materyali kullanarak elde ettiği başarıya etki eden, basılı olan bütün materyaller ile alakalı olan bütün öğelerin toplamını oluşturmaktadır. Bu araştırmada Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi adlı kitabında bulunan öykülerin okunabilirliği değerlendirilmiştir. Bu kitapta bulunan otuz öykü, okutmanlar tarafından okunmuştur. Okutmanlar tarafından on öykü araştırılmaya uygun görülmüştür. Bu on öykünün cümle, kelime ve hece sayıları saptanmıştır. Bu aşamadan sonra öykülerin, hece olarak ortalama kelime uzunluğu ve kelime olarak ortalama cümle uzunluğu belirlenip Ateşman'ın Okunabilirlik Formülü uygulanmıştır. Bu süreçten sonra öykülerin okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Uçurtma Mevsimi adlı kitaptan incelenen on öyküden biri kolay, sekizi orta güçlükte ve biri zor güçlüktedir.

Anahtar Kelimeler: Okunabilirlik, Öykü, Kaan Murat Yanık, Uçurtma Mevsimi.

ABSTRACT

AN EVALUTATION OF UÇURTMA MEVSİMİ STORY BOOK OF KAAN MURAT YANIK, IN TERMS OF READABILITY

Rada, Melek

Master's Degree Thesis, Department of Turkish Education

Supervisor: Assist. Professor Dr. Mehmet Gedizli

August, 2016. viii+98 Pages.

The concept of a readability interacts on readerships success achieved by using material associated with all printed materials, which are the sum of all the elements. In this research the stories of Uçurtma Mevsimi book of Kaan Murat Yanık was studied in terms of readability. Thirty stories of this book were read by lecturers. Ten suitable stories were chosen by lecturers. Stories sentences, words and syllables counts were determined. After the determination of the average length of a syllable words and average sentence length in words Ateşman's Readability Formula were used. After this stage the readability level of these stories were determined. The results of the stories that were examined in this book is: one story is in easy level, eight stories are in intermediate level and one story is in hard level.

Keywords: Readability, Story, Kaan Murat Yanık, Uçurtma Mevsimi

İÇİNDEKİLER

Önsöz ve Teşekkür	iii
Özet	iv
Abstract	v
İçindekiler	vi
Tablolar Listesi.....	ix
Bölüm I	1
Giriş.....	1
1.1.Problem Cümlesi.....	2
1.2.Alt Problemler.....	2
1.3. Önem	2
1.4.Varsayımlar	3
1.5.Sınırlılıklar	3
1.6.Tanımlar	3
Bölüm II	4
Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ve İlgili Araştırmalar.....	4
2.1 Okuma Kavramı	4
2.1.1 Okuma Nedir?	4
2.1.2. Okuma ve Anlama.....	6
2.1.3. Okuma Eğitimi	6
2.1.4. Öykü Kavramına Genel Bir Bakış	7
2.1.5. Okunabilirlik Kavramı	7
2.1.6.Okunabilirliğin Tanımları	9
2.1.7.Okunaklık ve Anlaşılabilirlik.....	11
2.1.8.Okunabilirliği Belirleyen Teknikler.....	13

2.1.9.Okunabilirliği Belirleyen Formüller	14
2.1.9.1.Dale Chall Formülü.....	15
2.1.9.2.Flesch – Kincaid Formülü.....	16
2.1.9.3.Robert Gunning Fog İndex.....	16
2.1.9.4.Harry McLaughlin Smog Formülü	17
2.1.9.5.Ateşman’ın Türkçe’ye Uyarladığı Formül.....	17
2.2. Okunabilirlik Hakkında Yapılan Araştırmalar.....	18
2.4. Kaan Murat Yanık’ın Hayatı.....	22
2.4.1. Kaan Murat Yanık’ın Eserleri.....	22
Bölüm III.....	23
Yöntem.....	23
3.1. Araştırmanın Modeli	23
3.2. Araştırmanın Evreni	23
3.3. Araştırmanın Örnekleme.....	23
3.4. Veri Toplama Araçları	24
3.5. Verilerin Toplanması	24
3.3. Verilerin Analizi.....	24
Bölüm IV.....	26
Bulgular ve Yorum.....	26
4.1. “Günah Keçisi” Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir?	26
4.2. “Safran Sokağı” Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir?	27
4.3. “Dekadans” Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir?	28
4.4. “Kedi Merdiveni” Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir? ..	29
4.5. “Kelebek” Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir?.....	30
4.6. "Küf" Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir?	31

4.7. “O Gün Yazdım” Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir? ...	32
4.8. “Tablo ve Cenin” Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir? ...	33
4.9. “Kar” Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir?	34
4.10. “Pelte” Adlı Öykü Ateşman’ın Formülüne Göre Hangi Düzeydedir?	35
Bölüm V	36
Sonuç ve Öneriler.....	36
5.2. Öneriler	38
Kaynakça.....	39
Ekler	43
Metin Listesi	92
Özgeçmiş.....	98

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Flesch-Kincaid Formülünün Okunabilirlik Düzeyi	16
Tablo 2. Ateşman'ın Hece Olarak Sözcük ve Sözcük Olarak Cümle Ortalama Tablosu	17
Tablo 3. Ateşman Formülünün Okunabilirlik Düzeyi	17
Tablo 4.Çetinkaya'nın Geliştirdiği Formülün Okunabilirlik Düzeyi.....	20
Tablo 5.Okunabilirlik Hakkında Yapılan Makaleler	20
Tablo 6. Ateşman Formülünün Okunabilirlik Düzeyi	25
Tablo 7. Günah Keçisi Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları.....	26
Tablo 8. Safran Sokağı Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları	27
Tablo 9. Dekadans Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları	28
Tablo 10. Kedi Merdiveni Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları	29
Tablo 11. Kelebek Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları	30
Tablo 12. Küf Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları.....	31
Tablo 13. O Gün Yazdım Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları	32
Tablo 14. Tablo ve Cenin Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları	33
Tablo 15. Kar Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları.....	34
Tablo 16. Pelte Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları.....	35
Tablo 7.Öykülerin Sonuçları.....	36

BÖLÜM I

GİRİŞ

Okunabilirlik terimi, günümüzde önemli bir kavram olup birçok alanda yapılan çalışmalara konu olmuştur. Okunabilirlik terimi ile okuma terimi yakından ilişkisi olan iki terimdir. Okuma terimi, insanın hayatında önemli bir yer taşıyan kavramdır. Bu kavram, bilgi edinme, duygu, fikir ve hayal gücü zenginliği kazanma ve bunun gibi birçok önem taşımaktadır. Aynı zamanda bireyin bilişsel ve duyuşsal boyutlu anlamak için olmazsa olmaz bir faaliyettir. Bu nedenden dolayı, bir bireyin okuduğu bir okuma materyaline etki eden etkenlerin iyi bir şekilde tespit edilmesi gerekmektedir. Bir metnin okunabilirliği bazı zaman okuyucuya, bazı zaman ise okuma materyaline yönelik faktörler, bireyin okuduğu materyali anlamasına etki edebilir (Çeçen ve Aydemir, 2011).

Okuma materyallerinin okunabilirliğinin hangi düzeyde olduğunun belirlenmesi için birçok formüller geliştirilmiştir. Bu formüllerden biri, aynı zamanda bu tezde kullanılan formül Ateşman'ın (1997) geliştirdiği okunabilirlik formülüdür. Bu formül yapılan birçok hesaplamalar sonucunda geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinin sonucunda bu formül birçok amaçlarla kullanılabilir. Örneğin okuyan öğrencilerin kompozisyon ödevlerinin değerlendirilmesinde, yazın yapıtlarına ait üslup özelliklerinin çözümlenmesinde, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin dil düzeylerinin belirlenmesinde, metin üretiminde ve bunun gibi birçok yerde birçok amaçlarla kullanılmaktadır (Ateşman, 1997).

Yapılan bu tez çalışmasında Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi adlı kitabı ele alınmıştır. Kaan Murat Yanık, Türk edebiyatında önemli yerlere gelmiş genç bir

yazardır. Yanık'ın Kalküta, Uçurtma Mevsimi ve Butimar adlı üç kitabı bulunmaktadır. Uçurtma Mevsimi eserinde 30 tane öykü bulunmaktadır. Bu öykülerden 10'u Türkçe Eğitimi uzmanları tarafından seçilip bu tezde araştırılmaya uygun görülmüştür. Bu tezde Uçurtma Mevsimi eserinin seçilmesinin nedeni daha önce bu kitabın okunabilirlik seviyesinin ölçülmediği, aynı zamanda literatüre bakıldığında okunabilirlik alanında yapılan araştırmaların çoğu ders kitaplarının okunabilirliğiyle alakalı olması nedeniyle Uçurtma Mevsimi kitabı seçilmiştir.

1.1. PROBLEM CÜMLESİ

Bu tez çalışmasının problem cümlesi ‘‘Kaan Murat Yanık'ın öykülerinin okunabilirlik düzeyleri nedir?’’ sorusudur. Bu problemin cevabının öğrenilmesi için Ateşman'ın Okunabilirlik ölçeği kullanılmıştır.

1.2. ALT PROBLEMLER

Bu araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi adlı kitabından seçilen on öykünün ortalama sözcük ve cümle uzunluğu nedir?
2. Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi kitabından seçilen on öykünün okunabilirlik düzeyi nedir?

1.3. ÖNEM

Okuma insanların hayatında büyük bir önem taşımaktadır. Günümüzde insanların okumayı tercih ettiği kitaplar daha çok roman tarzı ve ders kitapları dışında olan kitaplardır. Aynı zamanda bu kitapların okunulması, bu kitapların okunabilirlik düzeylerine bağlı olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın önemi şu şekilde açıklanabilir:

1. İncelenen öykülerin genel kitleye hitap edip etmediğinin belirtilmesi, okurlara kitap seçiminde faydalı olacağı düşünülmektedir.
2. Yapılan bu araştırmanın ileride yapılacak olan diğer araştırmalara faydalı olacağı düşünülmektedir
3. Yapılan bu araştırmanın yazarlara eserlerini yazmakta faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.4. VARSAYIMLAR

Örnekleme için seçilen on metnin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, Türkçe Eğitimi uzmanları tarafından seçilen on eserle sınırlıdır. Bu araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise seviye belirlemedir. Örneğin seçilen öykülerin A1 veya B1 seviyesi belirleme sınırlılığı vardır. Yapılan bu araştırmada Ateşman'ın Okunabilirlik ölçeği uygulanmıştır. Uygulanan bu ölçeğin seviye belirleme sınırlılığı vardır.

1.6. TANIMLAR

Okunabilirlik: Okuyucunun okuduğu materyalin kolay veya zor anlaşılır bir biçimde olmasıdır (Ateşman,1997).

Okunabilirlik Formülü: Bir metnin okunabilirliğini test etmek için kullanılan formüllerdir (McLaughlin, 1969, Anagnostou ve Weir, 2006).

Okunabilirlik Düzeyi: Okunabilirliğin belirlenmesi ile elde edilen sonucun seviyesi

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. OKUMA KAVRAMI

2.1.1. Okuma Nedir?

Coşkun'a (2002) göre, okuma kişide bir zihinsel süreç olup, onun görme, dikkat etme, hatırlama, seslendirme, anlamlandırma, sentezleme, çözümlenme, yorumlama ve bunlara benzer birçok bileşeni kapsamaktadır. Günümüze kadar okuma kavramı alanında yapılan birçok tanımlar hakkında görüş birliğine varılmamış ve okuma kavramı hakkında bir tanım daha ortaya çıkmamıştır.

Gedizli'ye göre (2006) okuma kavramı bir iletişim çeşididir. Okumanın gerçekleşmesi için bireyin karşısında bir okuma materyalinin olması gerekmektedir. Okuma materyali veri, okuma materyalini yazan kişi gönderici, bu materyali okuyan ise alıcı olarak belirtilmiştir. Bu nedenden dolayı okumak bir iletişim çeşidi olarak ifade edilmiştir.

Okuma kavramı kişinin düşüncesini, bakış açısını geliştiren ve kişinin hayatında önemli rol oynayan bir faaliyettir. Okuma hakkında Kavcar, Oğuzkan ve Sever (2004) tarafından şöyle bir tanım yapılmıştır: “ Okuma, bir yazıyı, sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki öğeleriyle görme, algılama ve kavrama sürecidir”. Öz (2001) okuma hakkında bir tanım sunmuştur: “Gözün satırlar üzerinde sıçraması sonucu kelime şekillerini görerek, bunların anlamlarını kavrama ve seslendirmedir”. Okuma hakkında yapılan bir başka tanım ise Grabe ve Stoller (2002) tarafından yapılmıştır. Yapılan tanıma göre okuma, bireyin okuma materyalinden bir şey öğrenmesi ve bilgi

alması, aynı zamanda bireyin bu bilgiyi aldığından sonra şekillendirip yorumlaması olarak tanımlanmıştır.

Bir başka tanıma göre okuma kavramı, okuyucuların eğitim metinlerinden faydalanmaları ve bunun sonucunda bireylerin becerilerinin meydana getirdiği bir alan olduğu ifade edilmiştir (Flynt-Cooter 1996). Güneş (2007) yaptığı bir tanıma göre okumanın yapılandırıcı kuram ile bireyin okuduğunu anlaması sürecini gelişimsel ve etkileşimsel bir süreç olarak ifade etmektedir. Bu tanımda ifade edilen gelişimsel anlayış, okuyucunun okuma ve öğrenme sürecini okul öncesinden üst düzeye kadar birçok basamaklara ayırmaktadır. Bahsedilen etkileşimsel süreç ise okuyucunun okuduğu bir kitapta ne kadar etkileşimsel süreçler olup olmadığı belirtilmektedir.

Başka bir tanıma göre okuma, okuyucunun okuduğu yazılı sembollerden bir anlam çıkarması süreci olarak belirtilmiştir. Belirtilen yazılı semboller alfabetik sembollerini kapsamaktadır. Eğer bir kişi okuduğu metine bir anlam veriyorsa, bu anlamla birey arasında bir özdeşim kurulur. Aynı zamanda bireyin okuduğu bir metni anlamasında biriktirdiği bilgi, kültür, tecrübeleri büyük bir rol oynar. Çünkü bu faktörler bireyin okuduğunu daha kolay anlamasını etkilemektedir (Carter vd. 2002).

Göğüş'ün (1978) belirttiği tanıma göre, "Okuma, bir yazının harflerini, sözcüklerini, imlerini tanımak ve bunların anlamlarını kavramaktır.". Harris ve Sipay (1990) tarafından okuma terimi şöyle tanımlanmıştır "Okuma, yazı dilinin anlamlı olarak yorumlanması" dır.

Özdemir'e (1993) göre okuma "Basılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılayıp bunları anlamlandırma, kavrama ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinlik" olarak ifade etmektedir. Er (2005) ruhbilime göre, okumanın tanımını yapıp farklı bir bakış açısı sunmuştur: "okuma görsel olarak metin şeklinde bize sunulan bilgi gözlerin çizgisel değil, sıçramalar şeklindeki yatay hareketiyle kavranır. Satırdaki yazı, yaklaşık on harflik kesitlere ayrılır ve her kesit üzerine yoğunlaşan bakışlarla yazı okunur, Bir kesitten diğerine geçerken bir tür sıçrama hareketi yapılır ve bu sıçramalar sırasında görme işlemi bir anlamda askıya alınmış gibidir." (Er, 2005).

2.1.2. Okuma ve Anlama

Okuma insanların hayatlarında büyük bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda anlama kavramı okuma ile yakından ilişkili olan bir kavramdır. Bunun nedeni ise eğer kişi okuduğu bir metni anlamıyorsa, okumanın o kişiye pek bir faydası yoktur. Kişinin okumayı öğrenmesi, sadece harfleri öğrenmek olmadığı belirtilmiştir. Bir metin okunduğunda sadece o metindeki harflerin çözümlenmesi değil, o metnin anlatmak istediği duygu, düşünce veya vermek istediği mesajı anlamak önemlidir. Bir metin okunduktan sonra hiçbir şeyin anlaşılmasında okumanın tam olarak istenen düzeyde olduğu söylenemez (Topuzkanamış ve Maltepe, 2010).

2.1.3. Okuma Eğitimi

Okuma faaliyeti, kişinin karakterinde olan bir alışkanlıktan çok, zaman geçtikçe eğitim aracılığıyla gelişen aynı zamanda eğitim sonucunda kişinin kazandığı bir davranıştır. Fakat okuma eğitiminin nasıl verileceği ile ilgili birçok değişik görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden biri, okumanın sadece yazılı bir metnin gözle takip edilmesi ve kişinin beyni ile o metni algılamasıdır. Başka bir görüşe göre de, bireyin okuması için özel bir eğitime ihtiyacı olduğu ve bunun birbirine girmiş birçok değişik faktörlerin bir araya gelmesiyle meydana gelen süreç olduğu belirtilmiştir. Okumanın bireye zorla kazandırılacak bir alışkanlık olmadığı, bunun tam tersi bireyin ana bir gereksinim olarak anlaşıldığı takdirde, süreklilik arz ettiği ifade edilmektedir (Aytaş, 2005).

Okuma eğitimi hakkında Yalçın (2002) şöyle önerilerde bulunmuştur (Akt., Aytaş, 2005):

“Bir yazıyı okurken göz, satır üzerinde kayarak ilerleyemez. Birbiri arkasına sıçramalar yaparak satırın bir parçasını görür. Her sıçramanın arkasından bir duraklama yapar, sonra yeni bir durum olarak satırın diğer parçasına geçer. Asıl okuma, bu sıçramalardan sonra gözün belirli bir noktaya odaklandığı duraklama sırasında olur. İyi bir okuyucu için sıçramalar, zayıf okuyuculara nazaran daha geniş bir mesafeye sahiptir. Bundan dolayı iyi okuyucularda duraklamalar daha az olmaktadır. Sesli okumada satırın gözle kavranan parçası, seslendirilen kısımdan daha uzundur. Bu göz mesafesi, zayıf okuyucularda kısa, iyi okuyucularda daha uzundur.”

2.1.4. Öykü Kavramına Genel Bir Bakış

Öykü kavramı yazınsal bir anlatım türüdür. Öykü, edebiyat dünyasında önemli bir rol oynamaktadır. Yazınsal olan okuma materyalleri bireylerin hayal dünyasını oluşturmasında büyük bir katkı sağlamaktadır. Öykü hem kişisel hem de toplumsal durumları ele alan bir anlatımdır. Öykü, insanın hem düşünsel hem de duygusal dünyasına seslenir (Şeyda, 2014).

Erden'in (2002) görüşüne göre "Yazınsal anlatı metinlerinin incelenmesi çok eskiye dayanmaktadır ve bu çalışmalar insanbilim, ruhbilim, toplum bilim ve davranış bilim araştırmalarıyla yakından ilgilidir."

Öykülerin oluşmasında dilin önemli bir etken olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni ise, kişilerin kendi dilleri ile anlamlandırdıkları dünyayı, aynı zamanda yaşadıkları olayları, kazandıkları tecrübeleri olduğu gibi aktarmaz, onu farklı şekillere sokarlar (Şeyda, 2014). "A.J. Greimas da dilin "bir gösterge topluluğu değil, anlam yaratma yapılarının (structure de signification) bir bütünü" olduğunu ifade etmiştir." (Uçan, 2008).

2.1.5. Okunabilirlik Kavramı

Okunabilirlik kavramının geçmişi çok eski bir tarihe dayanmaktadır. Okunabilirliğin derin kökleri ve bu kavramın araştırılması eski İbrani bilim adamları olan Plato ve Aristotel dönemine uzanmaktadır. Bu konu hakkında yapılan ilk İncil'in kelime dağarcığı olmuştur. Çok eski zamanda yapılan bu analiz dil alanını daha fazla zenginleştirip, aynı zamanda 1920 yılında bu alanda yapılan daha kapsamlı araştırmalara bir yön göstermiştir (Chall, 1988).

Okunabilirlik terimi alanında yapılan çalışmaların amacı, metinleri okuyan kişilere bu metinlerin okunabilirliğinin ne kadar kolay veya ne kadar zor olduğunu belirtmektir. Aynı zamanda okuyuculara metinlerin ne kadar anlaşılır olduğunu, metinlerin değerlendirilmeleri ve bu metinleri okuyan kişilerle metinleri eşleştirmek tarzı konular içermektedir (Anagnostou ve Weir, 2006).

Okunabilirlik kavramının en temel amacı, bir metni okuyan bireyin okuma becerisi ile okunulan metnin zorluk derecesini karşılaştırmak, aynı zamanda bu alan ile ilgili

çalışan kişilere (örneğin: yazar, editor, öğretmen v.s gibi kişilere) yardımcı olmaktır. Bu alanın en büyük avantajı birey ve materyalin birbirine uyum sağlaması sonucunda, bu bireyin iletişimini ve öğrenmesini geliştirip daha ileri bir seviyeye ulaştırmasıdır (Fry, 1988).

Zakaluk ve Samuels (1988)'e göre, bu alanın bir diğer avantajının metni okuyan bireyin ve bu metnin zorluk derecesinin karşılaştırılması sonucunda birey okuma alanında daha etkili okuma ve etkili öğrenme yeteneklerinin kazanmasını sağlamaktadır. Bireyler özellikle eğitim alanı hakkında olan materyallerin zorluk dereceleri ile okuma seviyelerinin eşleşmesi sonucunda bu bireylerin uygun öğrenme düzeyleri sağlanmaktadır (Zakaluk ve Samuels, 1988).

Okunabilirlik kavramının daha kapsamlı bir şekilde araştırılması iki ana faktöre dayanmaktadır. Bunlar;

1. Kelime kontrol çalışmaları
2. Okunabilirlik ölçüm çalışmaları (Chall, 1988).

Kelime kontrol çalışmaları: kelime kontrol çalışmaları okuma kitaplarında olan sözcükleri kapsamaktadır. Bu çalışmalar aynı zamanda kitaplarda bulunan etkili sözcükleri de kapsamaktadır. Özellikle her kitapta bulunan “yeni sözcükler”, bu sözcüklerin kaç defa tekrarlandığı ve sözcüklerin ne kadar zor olduğu çalışılmaktadır (Chall, 1988).

Okunabilirlik ölçüm çalışmaları: okunabilirlik ölçüm çalışmaları ders kitaplarının anlama zorluğunu içermektedir. İlerleyen yıllarda araştırmacılar bu konu hakkında daha fazla çalışmaya başlamışlardır. Yapılan bu araştırmaların sonunda araştırmacılar çeşitli teknikler geliştirmişlerdir. Bu tekniklerin geçerli ve güvenilir olduğu saptanıldığında kitaplarda bulunan metinlerin kolaylık ve zorluklarının belirlenmesi daha kolay olmuştur (Chall, 1988).

Kelime kontrol çalışmaları ve okunabilirlik ölçüm çalışmaları benzer amaçlara sahiptir. Her iki çalışma metinlerin öğrenme ve anlama zorluklarını ölçmeye yarayan nesnel birer araçtır. Kelime kontrol çalışmaları daha fazla birinci düzey ders kitaplarına yoğunlaşmaktadır. Okunabilirlik ölçüm çalışmaları ise daha fazla ilköğretim, lise, üniversite

ve yetişkinler üzere yazılmış metinler içermektedir. Kelime kontrol çalışmaları önceki yıllarda daha yaygın olmasına rağmen her iki çalışmanın uygulanması 1920 yılında başlamıştır. Bu alan hakkında çıkan ilk kitap 1921 yılında Thorndike'in Öğretmenlerin Sözcük kitabıdır. Bu kitapta İngilizce dil kelime frekans sayısı ve kelime zorluk ölçüsü ilk olarak bu kitapta dile getirilmiştir (Chall, 1988).

Aşağıda listelenen kaynakların çoğu okunabilirlik kavramının gelişimini ve bu gelişimin soucunda oluşan formülleri içermektedir, bunlar:

1. Okunabilirlik formüllerinde değişkenlerin türünün tek vurgulu oluşu.
2. Değişkenlerin türünün semantik ve sinantik (anlamsal ve sözdizimsel) düşüşü.
3. Formülün gelişiminin yeterli kriterde olması.
4. Okunabilirlik formülünün puanlarının sunumunun sınıf seviyeleri.
5. Anlamsal faktörün belirlenmesi için kelime listesinin etkin kullanımı ve sözdizimsel faktörün belirlenmesi için cümlenin uzunluğu (Klare, 1988).

Bu alanda çalışma yapan araştırmacılar, okunabilirliğin zahmetli ve kapsamlı bir çalışma olduğunu ifade etmişlerdir. Chall (1958), Klare (1963, 1974) ve Harrison (1980) yukarıda listelenen bu kaynakların daha fazla genişletilmesi ve bu kaynaklara daha fazla kaynakların eklenmesi gerektiğini belirtilmiştir. Klare (1982, 1984) ilerleyen yıllarda bu alanda birçok araştırma yapıp bu kaynaklara daha fazlasını eklemiştir (Klare, 1988).

2.1.6.Okunabilirliğin Tanımları

Dale ve Chall (1949, 1948) okunabilirlik alanında yaptıkları tanım günümüze kadar bu alan hakkında yapılan tanımların en kapsamlısı olarak görülmektedir. Dale ve Chall (1949) şöyle bir tanım yapmışlardır: okunabilirlik kavramı, okuyucu kitlesinin bir metini veya materyali kullanarak elde ettiği başarıya etki eden, basılı olan bütün materyaller ile alakalı olan bütün öğelerin toplamını oluşturmaktadır. Bu alan için en büyük başarı, bir okuyucunun materyali düzgün bir şekilde anlaması, bu materyalin elverişli bir düzeyde okuması aynı zamanda bu materyalin enteresan bulunmasıdır (Anagnostou ve Weir, 2006, Akt. Solmaz, 2009).

Klare (1963)'in görüşüne göre okunabilirlik kavramı, yazarın yazma tarzı, anlama ve materyali kavrama kolaylığından ibarettir. Klare (1963)'te yaptığı bu tanım materyalin biçimi, yapı niteliği ve materyalin içeriği gibi etkenlerden çok yazma tarzını daha fazla dikkate almıştır (Dubay, 2004).

Ateşman'ın (1997) okunabilirlik kavramı hakkında yaptığı tanım şöyledir; okunabilirlik bir okuyucunun okuduğu materyalin kolay veya zor anlaşılır bir biçimde olmasıdır. Okunabilirlik, okunulan materyalin zorluk düzeyi, bu materyali okuyan kişinin düzeyi ile alakalıdır (Akt.Solmaz, 2009).

Johnson (2000) şöyle bir görüş sunmuştur; herhangi bir yazarın yazdığı bir kitap veya bir çalışma sayfası ya da bir sınav kâğıdı yazdığı zaman, bu yazarın amacının bu materyali okuyan kişiye bilgi aktarmak olduğunu, aynı zamanda yazarın bu işi başarıp başarmadığı materyalin okunabilirliği ile alakalı olduğu belirtilmiştir. Okunabilirlik kavramı, bir kitap veya bir metin okuyan kişinin, o metin ile arasında uyumun ne kadar sağlandığıdır. Eğer bir okuyucu okuma alanında başarılı ise, bu kişi basit metinlerden sıkılır, bunun tam tersi eğer bir okuyucu okuma alanında zayıf ise bu okuyucu zor olan metinleri okumada güçlük çeker. Johnson'un (2000) görüşüne göre, bir okuyucu aşağıda sunulan bu niteliklere sahip olan bir materyali okumayı rededeceğini ifade etmiştir;

- Kötü basılmış bir materyal,
- Karışık cümle yapıları bulunan bir materyal,
- Materyalin uzun sözcükler barındırması,
- Yeni düşünceler bulunan materyaller.

Johnson'un (2000) bakış açısına göre okunabilirlik kavramı, bir materyali okuma aynı zamanda bu materyali anlama başarısına etki eden bütün etkenler ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu faktörler şunlardır;

- Bireyin okuduğu metine ilgi duyması ve okuma motivasyonu olması,
- Metnin okunaklılık düzeyi (örneğin metnin yazı stili, sözcüklerin yerleşiminin uygunluğu v.s),

- Metini okuyan kişinin okuma kabiliyeti aynı zamanda metinde bulunan cümlelerin yapısı, okunabilirlik formülleri, kişinin okuma yaşı v.s.

Gary ve Leary (1935) yaptıkları bir araştırmada okunabilirliğin genel bir kavram olduğunu ifade edip, okunabilirliği yaptıkları çalışmalarda genel bir kavram olarak kullanmışlardır. Gary ve Leary (1935) okunabilirliğin temel faktörlerinin biçim ve basım olduğunu belirtmişlerdir. Oysa ki günümüzde biçim ve basım değişkenleri okunaklılık ile alakalı olduğu belirtilmiştir (Anagnostou ve Weir, 2006).

2.1.7.Okunaklılık ve Anlaşılabilirlik

Okunabilirlik kavramı iki faktörden oluşmaktadır, bunlar:

a. Okunaklılık: okunaklılık terimi, metnin yazı stili, yazı boyutu, metinde sözcüklerin yerleşimi, metindeki harflerin renk ve metnin bulunduğu sayfada resim kompozisyonu etkenlerini içermektedir. Okunaklılık kavramı hakkında literatüre bakıldığında, araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda okunaklılık değişkeni hakkında yapılan çalışmaların geçerlilikleri ispatlanmış, aynı zamanda okunaklılık terimi ile ilgili tasarım ilkeleri bulunmaktadır.

b. Anlaşılabilirlik: anlaşılabilirlik terimi, metinde bulunan sözcüklerin hece sayısı, kelime sayısı, kelime grupları, zor kelimeler, yabancı sözcükler, terimler, soyut ve somut kelimeler ve bunun anlamsal faktörleri kapsamaktadır. Bir kişi eğer bir metni okuyorsa, bu kişi o metni anlıyor anlamına gelmektedir. Aynı zamanda bir kişi, okuduğu metni anlaşılır buluyorsa, kişinin okuduğu bu metin okunabilir anlamına gelmemektedir. Günümüzde bulunan okunabilirlik formülleri ile bir metnin okunabilir olup olmadığı doğru bir şekilde anlaşılabilir (Solmaz, 2009).

Klare (1963) okunabilirlik kavramını şu şekilde tanımlamıştır; okunabilirliğin bütünü bir şekilde tamamlanması, okunulan bir metnin dilsel niteliklerinin tamamıyla okura uygun olması olarak ifade etmiştir. Klare (1963) yapılan çalışmalara göre okunabilirliğin üç temel anlamda kullanılabileceği görüşüne varmıştır, bunlar;

a. El yazısı ya da materyalin baskı şekli, materyalin okunaklılığı belirtir.

b. Materyaldeki yazıların, içeriğinden oluşan okuma kolaylığını belirtir.

c. Yazım şekliinden kaynaklanan kavrama ve anlama kolaylığını belirtir.

İlk kategoride yer alan tanım, materyalin (örneğin harflerin ne kadar büyük olduğu, renkler, sayfadalarda yer alan resimler, sayfanın düzeni v.s.) okunaklılığını belirtmektedir. İkinci kategori ise, materyalin içeriğini nelerin oluşturduğunu, metnin iç yapı niteliklerini (örneğin materyalin konusu, paragrafın içeriği, plan, dil, anlatım ve bunun gibi birçok faktörleri) içermektedir. İkinci kategoride bulunan bu tanım, yapılan çalışmalar sonucunda bunun daha fazla çocuk metinlerinin anlamlandırılması ile ilişkili olduğunu ve bunun gibi araştırmalarda kullanıldığı ifade edilmiştir. Üçüncü kategoride bulunan tanım, metnin cümle yapısı, kelime ve öbek yapısı incelenerek metnin okunabilirliğinin zorluk veya kolaylık düzeyi bu yolla belirlenmektedir (Klare, 1963, Akt. Çetinkaya, 2010).

Bir metnin okunaklılığının kontrol edilmesi için tipografi tekniği kullanılmaktadır. Tipografi tekniği, sözeli görsel bir şekile çevirmek amacıyla kullanılan bir tekniktir. Tipografi genel olarak iki boyutlu bir yüzeyde bulunmaktadır. Tipografi tekniği şu öğeleri içermektedir: harf, sembol, rakam, renk, noktalama işaretleri ve bunlara benzer birçok öğeleri kapsar. Aynı zamanda tipografi tekniği sözcük, paragraf, metinde bulunan boşluklar, stil, ağırlık ve buna benzer öğelerin seçimini, boyutlandırmasını ve düzenlemesini içermektedir. Tipografi tekniği sanat açısından aynı zamanda da kişilerle iletişim kurmak açısından büyük bir önem taşıdığı ifade edilmiştir (Yılmaz ve Topaktaş, 2014).

Günlük hayatta kullanılan yazı tipi çok geçmiş zamanlardan sembol ve işaretlerin değişiminden bugüne kadar geldiği bilinmektedir. Redaktörler tipografistler ve bu alanla ilgili mesleklere sahip olan bireyler teknolojinin gelişmesi ile birlikte bu meslekler kolay bir iş haline gelmiştir. Teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin bireyler bu işi yapmak için kendilerini büyük bir derecede geliştirmeleri, tipografinin ana özelliklerini, işlevsel niteliklerini ve kurallarını bilmeleri gerekmektedir (Yılmaz ve Topaktaş, 2014).

Okunaklılık, okunabilirlik ve anlaşılabilirlik kavramı genel olarak birbirleri ile karıştırılan kavramlardır. Okunabilirlik ve anlaşılabilirlik kavramları şu şekilde ifade edilebilir: bu kavramlar okuyucunun okuduğunu ne kadar güçlükle veya kolaylıkla anlayıp anlamadığı, okunulan metnin yazı karakterinin ya da yazarın seçtiği stili kapsamaktadır. Okunaklılık kavramı, tanıtımda belirtilen tipografik özelliklerin tümünü

içermektedir. Bu iki kavramın ortak yönü yazı karakteri ve stili her ikisinde içermesidir. Bundan dolayı materyallerin okunabilir ve anlaşılabilir olmasında okunaklılık büyük bir rol oynamaktadır (Yılmaz ve Topaktaş, 2014).

2.1.8.Okunabilirliği Belirleyen Teknikler

Johnson yaptığı uzun incelemeler sonucunda 2000 yılında okunabilirliği daha iyi tespit etmek için geliştirdiği metodları üç ana başlıkta sunmuştur. Bunlar;

- a. Soru ve Cevap Tekniği
- b. Cümle Tamamlama Tekniği
- c. Standart Kelime Listesi ile Metni Karşılaştırma

Soru ve cevap tekniği: bu teknik aynı zamanda cloze tekniği, özellikle okunabilirlik formülleri uygulandığında bu teknikler en sık kullanılan teknikler arasındadır. Tekniğin uygulanma şekli şöyledir: yaşları farklı olan öğrencilere okuma materyalleri verilir. Bu materyaller öğrenciler tarafından okunur. Bunun sonucunda materyalleri okuyan kişilere sorular sorularak bu kişilerin seviyeleri belirlenir, aynı zamanda bu materyalin okunabilirlik düzeyi de belirlenmiş olur (Johnson, 2000).

Cümle tamamlama: bu teknik sözcük silme veya kaldırma tekniğidir. Bu tekniğin en temel özelliği, okuyucunun okuma materyalini anlama düzeyini ölçmek, okuyucunun materyali kavrama düzeyini test etmek aynı zamanda okuma yaşını ölçmektir. Tekniğin uygulanmasında düzenli aralıklarla sözcüklerin kaldırıldığı bir metin kullanılmaktadır. Bunun sonucunda okuyuculardan sözcüklerin bu boşlukları doldurmaları gerekmektedir. Doğru girilen kelimelerin yüzdelik puanları, bu tekniğin sonuç skorunu oluşturmaktadır. Tekniğin uygulanması sonucunda bu yüzdeliğin yüksek olması, okuma materyalinin okunabilir olduğu belirtilmiştir. Tekniğin diğer aşamasında bu tekniğin sonucunda ulaşılan skorlar seviyelere dönüştürülmesi gerekmektedir. Örneğin x yüzdeliği okuma materyalinin anlamını ifade ediyorsa, okuma materyalinin seviyesi bir cloze tested bu puanlara sahip olan kişilerin ortalama seviyesini temsil etmektedir (Johnson, 2000, Anagnostou ve Weir, 2006).

Standart bir kelime listesi ile metni karşılaştırma: bu tekniğin uygulanışı şu şekildedir: daha önceden bazı kelime listeleri belirli bir seviyeye göre hazırlanır. Bu listedeki kelimeler dışında bulunan sözcüklerin yüzdelerinin hesaplanması gerekmektedir. Sonuç olarak okuma materyalinin okunabilirlik düzeyi hesaplanmış olur (Johnson, 2000).

2.1.9.Okunabilirliği Belirleyen Formüller

Bir metnin okunabilirliğini test etmek için okunabilirlik formüllerinin kullanılması gerekmektedir. Okunabilirlik formülleri, matematiksel eşitlemelerle hesaplanmaktadır. Bu konu hakkında araştırmacılar regresyon analizlerini yapılandırıp, okunabilirliğin ne kadar zor, kolay veya karmaşık olduğunu belirlemek için dil bilimcileri formüller geliştirmişlerdir (McLaughlin, 1969, Anagnostou ve Weir, 2006). Bu formüller, istatistiksel metodlar ve istatistiksel prosedürler içermektedir (Anagnostou ve Weir, 2006).

Okunabilirlik formüllerinin geliştirilmesinin en büyük amacı, okuma materyallerinin okuyucaya ulaşmadan önce bu materyallerin okuyucu için kolaylık ve zorluğunu ölçmek, aynı zamanda okuyucunun ve materyalin seviyesini belirlemektedir (Klare, 1984, Zorbaz, 2007). Okunabilirlik formülleri, okuma materyalinin oluşturulmasında yazara bir yön göstermez, bu materyalin yazılması sonrasında zorluk veya kolaylık düzeyini belirlemek için uygulanmaktadır (Fry, 1988).

Okunabilirlik formülleri, eğitim alanında çalışanlara çok büyük bir katkıda bulunmaktadır. Eğitimciler özellikle öğretmenler öğrencilere öğretmek istedikleri bir materyalin öğrencilere uygun olup olmadığını okunabilirlik formüllerini kullanarak belirlerler. Okunabilirlik formülleri, birçok basılı materyalin kolay anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmek için (örneğin sağlık bilgisi, teknik alanlar ve bunun gibi birçok sektörün yayınlarının kontrol edilmesinde) kullanılmaktadır. Aynı zamanda bu formüller, bilimsel dergilerin okunabilirliğinde de kullanılmaktadır (Tekfi, 1987, Akt. Anagnostou ve Weir, 2006).

Bazı çok sık kullanılan kelimeler ve bu kelimelerden meydana gelen cümleleri, araştırmacılar bu materyaller hakkında bazı incelemeler yapmaya başlamışlardır. İlk okunabilirlik formülü Bertha Lively Pressey (1923) tarafından geliştirilmiştir. Pressey

(1923) bu formülde Thorndike (1921)'in kelime listesinden faydalanmıştır (Dubay,2004).

Pressey'in geliştirdiği formülün sonrasında okunabilirlik alanında formül geliştirmek için daha fazla araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Okunabilirlik formülleri, eğitim dışında daha birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır, örneğin: hukuk, iletişim, endüstri, sağlık ve bunun gibi birçok alanda uygulanmıştır (Dubay, 2004).

Zaman ilerledikçe okunabilirlik alanında yapılan çalışmalar daha fazla çoğalmıştır. 1980 yılından itibaren okunabilirlik alanında 1000'e aşkın araştırma yayınlanmıştır. Bu araştırmaların istatistiksel açıdan güvenilirlik ve geçerliği tespit edilmiştir. Neticede 200 tane okunabilirlik formülü araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir (Dubay, 2004).

Yapılan araştırmalara göre okunabilirlik formüllerinin daha sık kullanılmalarının sebebi, şehirlerde nüfusun artması ve bu artışla birlikte öğrenci profillerinin değişmesi sonucunda okunabilirlik formüllerinin kullanımında artış görülmüştür. Okunabilirlik formülleri teknolojinin gelişmesi ile birlikte bilgisayarlara aktarılmış ve bu formüllerin kullanımını daha sıklaştırmıştır. İlk okunabilirlik formülü 1963 yılında geliştirilmiştir (Stephens, 2000).

Okunabilirlik alanında geliştirilen formüllerin en çok ön plana çıkanları şunlardır:

1. Dale-Chall Formülü
2. Flesch-Kincaid Formülü
3. Robert Gunning Fog Index
4. Harry McLaughlin Smog Formülü
5. Ateşman'ın Türkçeye Uyarladığı Formül

2.1.9.1. Dale chall formülü

Edgar Dale ve Jeanne S. Chall'ın geliştirdikleri bu formülde, belirlenmesi gereken noktalar, cümlelerin ne kadar uzun olduğu ve okuma materyalinde bulunan zor sözcük sayılarının belirlenmesi sonucunda materyalin ne kadar okunabilir olduğu ortaya çıkmaktadır (Jacqueline, 1992, Akt.,Zorbas, 2003). Dale Chall formülü ile okunabilirliğin hesaplanması aşağıda gösterilmektedir (Temur, 2003):

$$\text{Cümle Uzunluğu} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$

$$\text{Zor Kelime Oranı} = \frac{\text{Zor Kelime Sayısı}}{\text{Geriye Kalan Kelime Sayısı}} \times 100$$

2.1.9.2. Flesch – kincaid formülü

Bu formülde cümle başına düşen sözcük sayısı ve sözcük başına düşen hece sayısının hesaplanmasıyla okunabilirlik belirlenmektedir (Temur, 2003, Akt., Zorbas, 2003).

Flesch formülü aşağıda gösterilmiştir (Temur, 2003).

$$\text{Kelime Uzunluğu} = \frac{\text{Hece Sayısı}}{\text{Kelime Sayısı}}$$

$$\text{Cümle Uzunluğu} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$

Tablo 1. Flesch-Kincaid Formülünün Okunabilirlik Düzeyleri

Metnin Düzeyi	Ortalama Cümle Uzunluğu	Ortalama Hece Sayısı	Metnin Düzeyi (Sayısal Olarak)	Tahmini Seviye
Çok Kolay	8 ve daha az	123 ve daha az	9 – 100	5.
Kolay	11	131	80 – 90	6.
Oldukça Kolay	14	139	70 – 80	7.
Standart	17	147	60 – 70	8.,9
Oldukça Zor	21	155	50 – 60	10.,11
Zor	25	167	30 – 50	13.,16
Çok Zor	29 +	192 +	0 – 30	yetişkinler

2.1.9.3. Robert gunning fog index

Bu formül, Robert Gunning tarafından geliştirilmiştir. Okunabilirlik seviyesini bu formülle belirlemek için üç ya da üçten fazla heceli sözcükler ve cümlelerde kullanılan ortalama sayılarının belirlenmesi gerekmektedir (Zorbas, 2003).

2.1.9.4. Harry McLaughlin Smog formülü

McLaughlin 1969 yılında belirtilen Gobbledygook'un basit ölçüm (SMOG) değeri, okunabilirlik için basit bir formül olduğu ifade edilmektedir. Bundan dolayı Amerika Birleşik Devletleri'nde bu formül uzun bir süre uygulanmamıştır. SMOG formülü aşağıda gösterildiği gibi hesaplanmaktadır (Bezirci ve Yılmaz, 2010).

- Okuma materyalinin başından, ortasından ve sonundan en az 10 cümlelik bölümler alınır.
- Ele alınan bu cümlelerdeki çok heceli kelime sayıları (3 hece veya daha fazlası) hesaplanır.
- Çıkan değer, metnin ABD eğitim sistemine göre tanımlanmış olan seviyesini (US grade level) belirtir (American Education System, 2010, Akt., Bezirci ve Yılmaz, 2010).

2.1.9.5. Ateşman'ın Türkçeye uyarladığı formül

Okunabilirlik formülü 1997 yılında Ateşman tarafından türkçeye uyarlanmıştır. Ateşman'ın yaptığı çalışmalar sonucunda Türk dilinde ortalama olarak cümle uzunluğu 9-10 kelime olduğu, kelime uzunluğunun 2-6 hece olduğu ifade edilmiştir. Okuma materyalinin bu özellikleri dikkate alınarak materyalin okunabilirliğinin ne kadar kolay veya ne kadar zor olduğunu belirlemek için bir formül düzenlenmiştir. Ateşman, metinlerin okunabilirlik değerlerini 0 ile 100 puanları arasında belirlemektedir (Bezirci ve Yılmaz, 2010). Ateşman, Türkçe olan okuma materyallerinin okunabilirliğini hesaplamak için Flesch okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarlamıştır (Temur, 2003):

$$\text{Okunabilirlik Sayısı} = 198,825 - (40,175x1 - 2,610x2)$$

x1: hece olarak sözcük uzunluğu

x2: Sözcük olarak cümle uzunluğu

Ateşman'ın yaptığı çalışmalar sonucunda türk dilinde hece olarak sözcük ve sözcük olarak cümle ortalamaları şu şekildedir (Temur, 2003):

Tablo 2. Ateşman'ın Hece Olarak Sözcük ve Sözcük Olarak Cümle Ortalamaları Tablosu

	Hece Olarak Sözcük Uzunluğu	Sözcük Olarak Cümle Uzunluğu
En kolay metin	2.2	4
En zor metin	3.0	30

Tablo 3. Ateşman Formülünün Okunabilirlik Düzeyleri

Düzyey	Okunabilirlik Aralığı
Çok Kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta Güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok Zor	1-29

2.2. OKUNABİLİRLİK HAKKINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Temur (2002) yaptığı araştırmada ilköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan kompozisyonları Ateşman(1997)'in geliştirdiği formülü kullanarak bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre bu ders kitaplarında bulunan kompozisyonların ortalama puanları okunabilirlik değerinin öğrenci kompozisyonlarından daha yüksek bir düzeyde olduğu fakat bu değer anlamsız olduğu ifade edilmektedir (Okur ve Arı, 2013).

Çeçen ve Aydemir'in (2011) yaptıkları bir araştırmada Ateşman'ın okunabilirlik formülünü uygulamışlardır. Yapılan bu araştırmada 50 hikaye kitabının okunabilirliğinin hangi düzeyde olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda bu hikayelerin okunabilirliklerinin çok kolay, kolay ve orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007) yaptıkları bir araştırmada Ateşman'ın formülünü kullanmışlardır. Yapılan incelemelerin sonucunda üç 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici okuma metinlerin %62'sinin, bilgilendirici, metinlerin %18'inin kolay veya çok kolay bir seviyede olduğu; öyküleyici metinlerin %3'ünün, bilgilendirici, metinlerin ise %35'inin zor ya da çok zor seviyede olduğu ifade edilmiştir (Okur ve Arı, 2013).

Zorbaz'ın (2007) gerçekleştirdiği bir çalışmada Ateşman formülünü uygulayarak ders kitaplarına alınan masalların öğrencilerin yaşlarına ve eğitim düzeylerine ne kadar uygun olduğunu belirlemek için yaptığı çalışmada, masalların ortalama bir düzeyde okunabilirlik sınıflara göre çok değişmediğini özellikle 4. sınıftaki okuma metinlerinin 3. sınıf metinleri ile karşılaştırıldığında daha kolay bir düzeyde olduğu saptanmıştır. 6. sınıf ve 7. sınıf okuma metinleri arasında zorluk açısından neredeyse hiç bir farkın bulunamadığı ifade edilmiştir (Okur ve Arı, 2013).

Yapılan bu araştırmaların haricinde Çetinkaya (2010) bu konu hakkında farklı bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada istatistiksel çözümler sonucunda elde edilen regresyon denklemiyle, Türkçe okuma materyallerinin okunabilirlik seviyelerinin belirlenmesi ve sınıflandırması açısından “Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü”nü geliştirmiştir. Çetinkaya'nın geliştirdiği bu formül okuma materyallerinin belirlenmesi ve sınıflandırma şeklinin Ateşman'ın formülüne benzemediği görülmektedir. Sözü geçen formülde Çetinkaya'nın metinleri tanımlama ve sınıflandırma biçiminin Ateşman'dan farklı olduğu görülmektedir (Okur ve Arı, 2013). Çetinkaya (2010) “Türkçe Metinlerin Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması” adlı doktora tezinde Türkçe okuma materyallerinin okunabilirliğini belirtip bunları sınıflandırmıştır. Bu araştırma sonucunda ulaşılmaya istenen yanıtlar, şunlardır:

1. “ Dört ve üzeri heceli sözcük oranı”, “ortalama sözcük uzunluğu”, “tekrarlanan sözcük gövde oranı”, “ortalama tümce uzunluğu” ile çıkartma puanı arasında ve yordayıcı değişkenlerin kendi aralarında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Türkçe metinler için okunabilirlik puanı hesaplayan bir denklem geliştirilebilir mi?
3. İlköğretim 4., 5., 6., 7., 8., ortaöğretim 9., 10., 11., 12. sınıfların ortalama çıkartma puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yapılan bu çalışmada, okunabilirlik formüllerine ve bu formüllerin geliştirilmesi bakımından önemli rol oynayan değişkenler de değerlendirilmiştir. Bu çalışmada formüller incelenmiştir ve bunlar Türkçe okuma materyallerinin niceliksel özellikleri açısından değerlendirilip bu değişkenlere göre formül geliştirilmiştir. Yapılan birçok istatistiksel analizler sonucunda formüllerin çıkartma puanı formüleleştirilmiştir:

$\text{ÇP} = 118,823 - 25,987 \times \text{OSU} - 0,971 \times \text{OTU}$ (Çetinkaya, 2010).

Formülün kullanım aşamaları şöyledir:

$\text{OP} = 118,823 - 25,987 \times \text{OSU} - 0,971 \times \text{OTU}$ OP= Okunabilirlik Puanı

OTU= Ortalama tümce uzunluğu

OSU= Ortalama sözcük uzunluğu

1-Sözcükleri sayımı

2- Cümlelerin sayımı

3- Hecelerin sayımı

4-Ortalama cümle uzunluğunun bulunması

5- Ortalama sözcük uzunluğunun bulunması

6- Formülün hesaplanması (Çetinkaya, 2010).

Geliştirilen bu formülde elde edilen değerler tabloda gösterilen düzeylere göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 4. Çetinkaya'nın Geliştirdiği Formülün Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzey	10.,11.,12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8.,9. Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5.,6.,7. Sınıf

Tablo 5. Okunabilirlik Hakkında Yapılan Makaleler

Yazarlar	Yıl	Çalışma Tipi	Çalışma Alanı	Örneklem Düzeyi	Kullanılan Formül	Çalışmanın Yayımlandığı Dergi
1.Ateşman	1997	Formül Geliştirme	Dil Eğitimi	Genel		TÖMER Dil Dergisi
2.Temur	2003	Kuramsal	Dil Eğitimi	Genel		TUBAR
3.Budak	2005	Deneysel	Dil	Genel	Fog İndeks	EJER

4.Tekbıyık	2006	Uygulamalı	Eğitimi Disiplinler arası	9.Sınıf	Cloze test, FOG	Kastamonu Eğitim ESOSDER
5.Çiftçi Çeçen Melanlıoğlu	2007	Uygulamalı	Dil eğitimi	6.Sınıf	Ateşman	EKEV Akademi EKU
6.Yazıcı Temur	2007	Kuramsal	Dil eğitimi	Genel		
7.Zorbaz	2007	Uygulamalı	Dil eğitimi	1,2,3,4,5,6, 7,8. Sınıf	Ateşman	
8.Köse	2009	Uygulamalı	Disiplinler arası	9.Sınıf	FleschKincaid, Gunning Fog, Sönmez, Cloze Test, Ateşman	JAS
9.Güyer Temur Solmaz	2009	Yazılım Geliştirme	Disiplinler arası	Genel		TEBD
10.Ulusoy	2009	Uygulamalı	Disiplinler arası	6,7,8. Sınıf	Cloze Test	TEBD
11.Bezirci Yılmaz	2010	Uygulama Formül Geliştirme	Disiplinler arası	Genel	Smog, Gunning Fog,ARI,Fle schKincaid,Free s, Ateşman	DEÜ Fen Bilimleri Dergisi
12.Geçit	2010	Uygulamalı	Disiplinler arası	5.Sınıf Sosyal Bilgisi Ders Kitabı	Ateşman	NWSA
13. Temizyürek	2010	Uygulamalı	Dil Eğitimi	İlköğretim Düzeyi 100 Temel Eserden 10 kitap	Ateşman	TUBAR
14.Çeçen Aydemir	2011	Uygulamalı	Dil Eğitimi	Okul öncesi 50 hikâye	Ateşman	MKÜ Sosyal Bilimler
15.Tosunoğlu Özlük	2011	Uygulamalı	Dil Eğitimi	1.Sınıf Türkçe	Ateşman	Milli Eğitim

16.Kurnaz Erdem	2012	Uygulamalı	Dil Eğitimi	Ders Kitabı 9,10,11,12 Dil ve Anlatım Ders Kitabı	Ateşman	TED
17.Karatay Bolat Güngör	2013	Uygulamalı	Dil Eğitimi	6,7,8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Cloze Test	JASS
18.Okur Arı	2013	Uygulamalı	Dil Eğitimi	6,7,8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Ateşman, Çetinkaya Uzun	İlköğretim Online
19.Bağcı Ünal	2013	Uygulamalı	Dil Eğitimi	8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Ateşman, Çetinkaya Uzun	ADED

2.4. KAAN MURAT YANIK'IN HAYATI

5 Haziran 1988 yılında doğdu. İstanbul Kültür Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde okudu. TRT Arapça kanalında çalıştı. Birçok edebiyat dergisi ve gazetede öykü, deneme ve makaleleri yayımlandı. Yayınevlerinde editörlük, danışmanlık yaptı. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde pedagojinin yanı sıra tiyatro ve sahne sanatları eğitimi aldı. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi'nde Klasik Türk Edebiyatı anabilim dalında yüksek lisansını tamamladı. Bir süre İngiltere/ University of Sunderland'da Batı Edebiyatı metinleri üzerine eğitim aldı. Yurt içi ve yurt dışında yüzlerce konferans veren Kaan Murat Yanık'ın birçok hikâyesi ve hazırlayıp sunduğu televizyon programı, çeşitli üniversiteler ve kurumlarca ödüllere layık görüldü.

2.4.1. Kaan Murat Yanık'ın Eserleri

Yazarın Kalküta isimli şiir kitabı 2013, Uçurtma Mevsimi isimli kitabı 2014 yılında yayınlandı. Her iki kitap da birçok baskı yaptı. Butimar romanı 2015 yılında ESKADER tarafından yılın romanı ödülüne layık görüldü. Ayrıca Butimar, İtalya'da en iyi yabancı roman dalında aday gösterildi.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli, bir örneklem üzerinde veya ulaşılabilen durumlarda, evrenin tamamından gözleme yapılarak elde edilen verileri kullanarak, araştırmaya katılan bireylerin ya da objelerin özelliklerini betimleyen bir araştırma modelidir (Karadağ, 2010).

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi adlı öykü kitabı oluşturmaktadır.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Bu araştırmanın örneklemini Uçurtma Mevsimi kitabında incelenen öyküler oluşturmaktadır. Araştırmada incelenen öyküler şunlardır: Safran Sokağı, Dekadans, Günah Keçisi, Kedi Merdiveni, Kar, Kelebek, Küf, Pelte, O Gün Yazdım, Tablo ve Cenin öyküleri.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışma ile ilgili verilerin toplanılması için Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi kitabından ve öykülerin seçiminde okutmanlara dağıtılan öykü tespit formundan yararlanılmıştır. Bu veriler Ateşman'ın (1997) geliştirdiği Okunabilirlik formülünde kullanılmıştır.

3.5. VERİLERİN TOPLANMASI

Bu araştırmanın verilerinin toplanılması sürecinde ilk olarak bir okutman ile yüz yüze görüşme yapılarak bu konu hakkında konuşulmuştur. Bu süreçten sonra dokuz okutmana Uçurtma Mevsimi kitabında bulunan otuz öykü dağıtılmıştır. Bu öykülerin okunulması için okutmanlara beş gün süre verilmiştir. Verilen bu süreçte okutmanlar tarafından okunabilirliği daha kolay olan on öykü seçilmiştir. Bu öykülerin kelime ve cümle uzunlukları belirlendikten sonra Ateşman'ın (1997) Okunabilirlik formülü kullanılarak bu çalışmanın sonuçlarına ulaşılmıştır.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Bu araştırmada öykülerin okunabilirlik seviyelerini ölçmek için Ateşman'ın (1997) geliştirdiği okunabilirlik formülü kullanılmıştır. Bu ölçeğin kullanılmasının amacı aynı zamanda bu araştırmanın en temel amacı, okuyucunun okuma materyallerinin ne kadar kolay veya ne kadar zor anlaşılır olduğunu belirtmektir. Uygulanan bu ölçekte ilk önce 10 öykünün hece, kelime ve cümle sayıları sayılmıştır. Bu aşamadan sonra Ateşman'ın ölçeğinde bulunan formül kullanılıp hece olarak ortalama kelime uzunluğu bulunmuştur. Hece olarak kelime uzunluğu, hece sayısı ile kelime sayısının bölünmesi ile elde edilmiştir. Bu aşamadan sonra kelime olarak ortalama cümle uzunluğu bulunmuştur. Kelime olarak ortalama cümle uzunluğunun bulunması için, öyküdeki kelime sayıları cümle sayıları ile bölünmüştür. Hece olarak kelime uzunluğu ve kelime

olarak cümle uzunluğu bulunduktan sonra öykünün okunabilirliğinin kolay ya da zor olduğunu belirlemek için Ateşman'ın şu formülü kullanılmıştır:

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{\text{hece sayısı}}{\text{kelime sayısı}} \right) - 2,610 \times \left(\frac{\text{kelime sayısı}}{\text{cümle sayısı}} \right)$$

Bu formülün uygulanmasında ulaşılan sonuçlar Ateşman'ın (1997) ölçeğinde sunduğu okunabilirlik sayılarına göre metinlerin çok kolay, kolay, orta güçlükte, zor, çok zor olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırılma aşağıda tabloda sunulan sayılara göre gerçekleştirilmiştir:

Tablo 6. Ateşman Formülünün Okunabilirlik Düzeyleri

Düzy	Okunabilirlik Aralığı
Çok Kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta Güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok Zor	1-29

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. “GÜNAH KEÇİSİ” ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN’IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 7. Günah Keçisi Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu	Kelime Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu	Sonuç	Düzey
376	33	972	2,58	11,39	65,45	Orta Güçlükte

Tablo 7.’de görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 376’dır. Öykünün cümle sayısı 33 ve hece sayısı 972’dir. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,58’dir. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 11,39’dur. Öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{972}{376}\right) - 2,610 \times \left(\frac{376}{33}\right) = 65,75$$

Bu formülün uygulanması ile 65,75 sonucu elde edilmiştir. Ateşman'ın belirlediği düzeye göre bu öykü orta güçlüktedir.

4.2. 'SAFRAN SOKAĞI' ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN'IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 8. Safran Sokağı Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu	Kelime Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu	Sonuç	Düzy
2.366	166	6.348	2,68	14,25	53,97	Orta Güçlükte

Tablo 8.'de görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 2.366'dır. Öykünün cümle sayısı 166 ve hece sayısı 6.348'dir. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,68'dir. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 14,25'dir. Öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman'ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{6.348}{2.366} \right) - 2,610 \times \left(\frac{2.366}{166} \right) = 65,75$$

Bu formülün uygulanması ile 37,19 sonucu elde edilmiştir. Ateşman'ın belirlediği düzeye göre bu öykü orta güçlüktedir.

4.3. ‘DEKADANS’ ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN’IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 9. Dekadans Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece	Kelime	Sonuç	Düzyey
			Ortalama Kelime Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu		
273	27	762	2,79	10,11	60,36	Orta Güçlükte

Tablo 9.’da görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 273’tür. Öykünün cümle sayısı 27 ve hece sayısı 762’dir. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,79’dur. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 10,11’dir. Bu öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{762}{273}\right) - 2,610 \times \left(\frac{273}{27}\right) = 26,38$$

Bu formülün uygulanması ile 26,38 sonucu elde edilmiştir. Ateşman’ın belirlediği düzeye göre bu öykü orta güçlüktedir.

4.4. ‘‘KEDİ MERDİVENİ’’ ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN’IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 10. Kedi Merdiveni Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu	Kelime Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu	Sonuç	Düzy
2.104	145	5.675	2,69	14,51	52,88	Orta Güçlükte

Tablo 10.’da görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 2.104’tür. Öykünün cümle sayısı 145 ve hece sayısı 5.675’dir. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,69’dur. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 14,51’dir. Öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{5.675}{2.104} \right) - 2,610 \times \left(\frac{2.104}{145} \right) = 37,87$$

Bu formülün uygulanması ile 37,87 sonucu elde edilmiştir. Ateşman’ın belirlediği düzeye göre bu öykü orta güçlüktedir.

4.5. ‘KELEBEK’ ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN’IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 11. Kelebek Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu	Kelime Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu	Sonuç	Düzye
529	59	1.403	2,65	8,96	68,98	Orta Güçlükte

Tablo 11.’de görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 529’dur. Öykünün cümle sayısı 59 ve hece sayısı 1.403’dür. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,65’dir. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 8,96’dır. Öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{1.403}{529} \right) - 2,610 \times \left(\frac{529}{59} \right) = 68,98$$

Bu formülün uygulanması ile 68,98 sonucu elde edilmiştir. Ateşman’ın belirlediği düzeye göre bu öykü orta güçlüktedir.

4.6. ‘KÜF’ ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN’IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 12. Küf Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu	Kelime Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu	Sonuç	Düzyey
2.280	142	6.381	2,79	16,05	44,85	Zor

Tablo 12.’de görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 2.280’dir. Öykünün cümle sayısı 142 ve hece sayısı 6.381’dir. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,79’dur. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 16,05’dir. Öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{6.381}{2.280} \right) - 2,610 \times \left(\frac{2.280}{142} \right) = 44,85$$

Bu formülün uygulanması ile 44,85 sonucu elde edilmiştir. Ateşman’ın belirlediği düzeye göre bu öykü zordur.

4.7. ‘‘O GÜN YAZDIM’’ ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN’IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 13. O Gün Yazdım Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu	Kelime Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu	Sonuç	Düzyey
1.057	79	2.826	2,67	13,37	56,67	Orta Güçlükte

Tablo 13.’te görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 1.057’dir. Öykünün cümle sayısı 79 ve hece sayısı 2.826’dır. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,67’dir. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 13,37’dir. Öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{2.826}{1.057} \right) - 2,610 \times \left(\frac{1.057}{79} \right) = 56,67$$

Bu formülün uygulanması ile 56,67 sonucu elde edilmiştir. Ateşman’ın belirlediği düzeye göre bu öykü orta güçlüktedir.

4.8. ‘‘TABLO VE CENİN’’ ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN’IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 14. Tablo ve Cenin Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece	Kelime	Sonuç	Düzey
			Ortalama Kelime Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu		
449	46	1.231	2,74	9,76	63,28	Orta Güçlükte

Tablo 14.’te görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 449’dur. Öykünün cümle sayısı 46 ve hece sayısı 1.231’dir. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,74’tür. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 9,76’dır. Öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{1.231}{449} \right) - 2,610 \times \left(\frac{449}{46} \right) = 63,28$$

Bu formülün uygulanması ile 63,28 sonucu elde edilmiştir. Ateşman’ın belirlediği düzeye göre bu öykü orta güçlüktedir.

4.9. ‘KAR’ ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN’IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 15. Kar Adlı Öykünün Okunabilirlik Buluguları

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece	Kelime	Sonuç	Düzey
			Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu	Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu		
1.030	100	2.556	2,48	10,3	72,31	Kolay

Tablo 15.’te görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 1.030’dur. Öykünün cümle sayısı 100 ve hece sayısı 2.556’dır. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,48’dir. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 10,0’dır. Öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{2.556}{1.030} \right) - 2,610 \times \left(\frac{1.030}{100} \right) = 72,31$$

Bu formülün uygulanması ile 72,31 sonucu elde edilmiştir. Ateşman’ın belirlediği düzeye göre bu öykü kolaydır.

4.10. ‘PELTE’ ADLI ÖYKÜ ATEŞMAN’IN FORMÜLÜNE GÖRE HANGİ DÜZEYDEDİR?

Tablo 16. Pelte Adlı Öykünün Okunabilirlik Bulguları.

Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece	Kelime	Sonuç	Düzy
			Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu	Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu		
587	66	1.555	2,64	8,89	69,56	Orta Güçlükte

Tablo 16.’da görüldüğü gibi bu öykünün kelime sayısı 587’dir. Öykünün cümle sayısı 66 ve hece sayısı 1.555’dir. Bu öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu, öykünün hece sayısı ve kelime sayısı bölünerek belirlenmiştir. Öykünün hece olarak ortalama kelime uzunluğu 2,64’tür. Öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, öykünün kelime sayısı ile cümle sayısı bölünerek belirlenmiştir. Bu öykünün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu 8,89’dır. Öykünün okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi için Ateşman’ın Okunabilirlik Formülü kullanılmıştır. Bu formüle öykünün hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı eklenerek öykünün okunabilirlik düzeyi belirlenmiştir.

$$198,825 - 40,175 \times \left(\frac{1.555}{587} \right) - 2,610 \times \left(\frac{587}{66} \right) = 69,56$$

Bu formülün uygulanması ile 69,56 sonucu elde edilmiştir. Ateşman’ın belirlediği düzeye göre bu öykü orta güçlüktedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi adlı öykü kitabında bulunan öykülerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesidir. Bu araştırmanın sonucunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre öykülerin okunabilirlik düzeyleri 44,85-72,31 sayıları arasındadır.
2. Bu çalışmada incelenen 10 öyküden 8'i orta, 1'i kolay ve 1'i zor düzeydedir.
3. Bu çalışmada incelenen öyküler aşağıdaki tabloda kelime sayısı, hece sayısı, hece olarak ortalama kelime uzunluğu, kelime olarak ortalama cümle uzunluğu, kolay ve zor seviyeye göre sıralanmıştır.

Tablo 17. Öykülerin Sonuçları

Öykü Adı	Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Hece Sayısı	Hece Olarak Ortalama Kelime Uzunluğu	Kelime Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu	Sonuç	Düzye
Kar	1.030	100	2.556	2,48	10,3	72,31	Kolay
Pelte	587	66	1.555	2,64	8,89	69,56	Orta Güçlükte
Kelebek	529	59	1.403	2,65	8,96	68,98	Orta Güçlükte

Günah Keçisi	376	33	972	2,58	11,39	65,45	Orta Güçlükte
Tablo ve Cenin	449	46	1.231	2,74	9,76	63,28	Orta Güçlükte
Dekadans	273	27	762	2,79	10,11	60,36	Orta Güçlükte
O Gün Yazdım	1.057	79	2.826	2,67	13,37	56,67	Orta Güçlükte
Safran Sokağı	2.366	166	6.348	2,68	14,25	53,97	Orta Güçlükte
Kedi Merdiveni	2.104	145	5.675	2,69	14,51	52,88	Orta Güçlükte
Küf	2.280	142	6.381	2,79	16,05	44,85	Zor

Ateşman'ın (1997) elde ettiği sonuçlara göre Türkçe'de ortalama kelime uzunluğu 2,6 hece, cümle uzunluğu 9-10 kelimedir. Tablo 17.'de görüldüğü gibi incelenen öyküler Ateşman'ın belirttiği sayılar ile örtüşmektedir. Ateşman'a (1997) göre Türkçe'de en kolay metinlerin kelime uzunluğu 2,2 en zor metinlerin ise 3,0 olduğu belirtilmektedir. Metinlerde en kolay cümlenin uzunluğunun 4 kelimedenden, en zor cümlenin 30 kelimedenden oluştuğu ifade edilmiştir.

4. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre Kar adlı öykü en kolay, Küf adlı öykü ise en zor öykü olduğu görülmektedir.

5.2.ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonucunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Uygulanan bu ölçek formül seviye belirleme konusunda yetersizdir. Geliştirilip ya da yeni bir ölçek hazırlanıp seviye belirlemesi yapılması önerilir. Örnek: A1 seviyesine ya da 7. Sınıflar için uygundur.
2. Okuma hızına göre de okunabilirliği hesaplayan bir formül geliştirilmesi gereklidir.
3. Formülde paragraf uzunluğu da göz önünde bulundurulmalı.
4. Metinlerin okunabilirliği, aynı zamanda harf büyüklüğüne(punto) göre de hesaplanmalıdır çünkü harfler küçüldükçe, metnin okunabilirliği zorlaşır.
5. Metinde tekrarlanan kelimeler de okunabilirlik formülünde incelenmesi gereken faktörlerden biridir.

KAYNAKÇA

- Anagnostou, N. K. and Weir, G. R. S. (2006). From Corpus-based Collocation Frequencies To Readability Measure. ICT In The Analysis, Teaching and Learning Of Languages, *Preprints Of The ICTATLL Workshop, Glasgow*, pp. 33-46.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi. *Dil Dergisi*, 58, s. 71-74.
- Aytaş, G. (2005). Okuma Eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), s. 461-470.
- Bezirci, B., & Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin Okunabilirliğinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yazılım Kütüphanesi ve Türkçe İçin Yeni Bir Okunabilirlik Ölçütü. *DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi*, 12(3), s. 49-62.
- Biçer, N., (2011). *Kıpçak Dönemi Eserlerinin Yabancılara Türkçe Öğretimi Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Carter, C.- Bishop, J.-Kravits, S.L. (2002), *Keys To Effective Learning*, 3rd. Ed. New Jersey: Printice Hall.
- Chall, J. S. (1988). The Beginning Years. In B. L. Zakaluk and S. J. Samuels (Eds.), *Readability: Its Past, Present and Future Newark*. Delaware: IRA, pp. s. 2-13.
- Çeçen, M. A., ve Aydemir, F. (2011). Okul Öncesi Hikaye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi/A Study On Pre-School Story Books In Point Of Readability. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), s. 186-194.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, A. (2014). Okunabilirlik Kavramına Yönelik Bir Derleme Çalışması. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 9, s. 96-111.

- Doğan, S. (2011). *XIX Yüzyılda Batı'da Yabancılara Türkçe Öğretimi Çalışmaları: W.B. Barker Örneği*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Dubay, W. H. (2004). *The Principles Of Readability*. U.S. : Impact Information.
- Er, A. (2005). Yabancı Dil Öğretiminde" Okuma". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12), s. 209-218
- Erden, A. (2002). *Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri*, 11, İstanbul: Bizim Büro Basımevi.
- Flynt, E.S.-Cooter, R. (1996), *Teaching Reading in Content Areas*, Simon ve Schuster Company, New Jersey, USA.
- Fry, E. B. (1988). Writeability: The Principles of Writing For Increased Comprehension. In B. L. Zakaluk and S. J. Samuels (Eds.), *Readability: Its Past, Present and Future Newark, Delaware: IRA*, pp. 90-108.
- Gedizli, M. (2006). *Okuyabilmek: Okuma Eğitimine Giriş*, İstanbul: Marka Yayınları.
- Grabe, W., & Stoller, F. L. (2002), *Teaching And Researching Reading*. New York: Published By Pearson Education.
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Güneş, F. (2007b), *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Harris, A. J. & Sıpay, E.R. (1990). *How To Increase Reading Ability*. (Ninth Edition). New York: Longman.
- Johnson, K. (2000). *Readability*. <http://www.timetabler.com/reading.html> adresinden 17 Temmuz 2016 tarihinde alınmıştır.
- Karadağ, E. (2010). Eğitim Bilimleri Doktora Tezlerinde Kullanılan Araştırma Modelleri: Nitelik Düzeyleri ve Analitik Hata Tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), s. 49-71.

- Kavcar, C., Oğuzkan F. ve Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Klare, G. R. (1984). *Readability. Handbook of Reading Research*, ed. P. D. Pearson. New York: Longman, pp. 681-744.
- Klare, G. R. (1988). The Formative Years. In B. L. Zakaluk and S. J. Samuels (Eds.), *Readability: Its Past, Present and Future*. Newark, Delaware: IRA, pp. 24-34.
- McLaughlin, G. H. (1969). SMOG Grading - A New Readability Formula, *Journal Of Reading* 22, pp. 639-646.
- Okur, A., & Arı, G. (2013). 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği. *İlköğretim Online*, 12 (1), s. 203-226.
- Özdemir, E. (1993). *Okuma Sanatı*. Ankara: İnkılâp Kitabevi.
- Öz, F. (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yay.
- Stephens, C. (2000). All About Readability. www.researchgate.net 17 Temmuz 2016 tarihinde erişilmiştir.
- Solmaz, E. (2009). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu, Kelime Uzunluğu ve Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Şeyda, A. (2014). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun "Menevşeler Ölmemeli" Adlı Öyküsü Üzerine Anlambilimsel Bir Çözümleme. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 1 (14), s. 14-25.
- Şimşek, P. (2011). *Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Okuma Metinleri ve Yardımcı Okuma Kitapları Üzerine Bir Araştırma*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Temur, A. G. T. (2003). Okunabilirlik (Readability) Kavramı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13 (13), s. 170-180.

- Topuzkanamış, E. ve Maltepe, S. (2010). The Level of the Candidates of Teacher's Reading Comprehension and Use of Reading Strategies. *TÜBAR-XXVII*, s. 655-677.
- Uçan, H. (2008). *Dilbilim, Göstergibilim ve Edebiyat Eğitimi*, 12, Ankara: İz Yayıncılık.
- Yanık, M.K. (2014). *Uçurtma Mevsimi*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, M., & Topakta, E. (2014). Tipografik Özellikler Açısından Bilimsel Dergi Makalelerinin Okunaklılık Düzeyleri İle İlgili Akademisyenlerin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*,48 (48), s. 217-234.
- Zakaluk, B. L. and Samuels, S. J. (Eds.). (1988). *Readability: Its Past, Present and Future*. U.S. : International Reading Association Newark, Delaware.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime – Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. Sayı: 3 (1), s. 87-101.

EKLER:

Ek 1. Okunabilirliği ‘zor’ olan öykü

KÜF

İstanbul'un gürültüsünün bir nebze de olsa dinmesi için kar yağmalıydı, yere yapışacak her kar tanesi asfaltla buluşuncaya kadar geçen süre içinde bir gürültüyü yok etmeye yeterdi. Timur anlatmıştı; kar tanelerinin sesleri yuttuğunu... Ne çok şaşırılmıştı o an, cayır cayır düşünmüştü. Bütün şehirlerin, caddelerin, sokakların sesleri o küçücük su kristalinin omzuna mı yükleniyordu. Tarlabası'nın arka sokaklarında bağırان serserilerin, Nişantaşı'nda yürüyen kadınların, Eminönü'ndeki balıkçıların seslerini kesmek yormuyor muydu onu, bağırان gelmiyor muydu içinden, ya da o kadar çok bağırılmıştı da sesi mi kısılmıştı, sahi İstanbul'u susturmak için kaç milyon tane kar tanesi gerekti? Günün yirmi dört dilimlik yelpazesi içinde düşünüp durdu, çıkamadı işin içinden.

Yarın Pazartesi'ydi, akşam yine erken uyumalı, sabah yine erken uyanmalıydı. Halbuki okunacak ne çok kitap, izlenecek ne çok film vardı ya da keşfedilecek binlerce ruh..

Ve bir mânâsı olmalıydı geçip giden günlerin, alına yeni biz çizgi daha koyarken, o çizginin yanına bir de sığınılacak bir kulübe dikilmeliydi.

Eline bir çomak alıp bu boktan sistemi ayakta tutan tüm çarkları durdurmayı ne çok isterdi. Plazalardan çıkan kadınlar, rögar kapağını kaldıran işçi, dilenen Suriyeli çocuklar, kendini pazarlayan yaşlı kadınlar.

Bir bardak daha çay içti, ayakkabısının bağcıklarını bağlayıp evinin yolunu tuttu.

Öğleye doğru Kadıköy- Moda civarında bir soygun ihbarı geldi, yanına çaylaklardan birini alıp olay mahaline doğru yola çıktılar.

Balkonlarından fesleğen kokusu taşan apartmanın önünde durdular, giriş kapısını sokağa bağlayan merdivende toplanan kalabalık; 'Birinci kata hırsız girdiğini ve kapıyı zorlamalarına rağmen açamadıklarını, içeride iki kadının mahsur kalmış olabileceğini' söylediler.

İki polis hızla merdivenlerden çıktılar, sert bir kaç tekme kâr etmeyince, Kemal kemerinden çıkardığı aletle kapıyı açtı, çaylağı önden sürdü içeriye. Uzun holün ortasında elleri bağlanmış, ağızları bantlanmış iki kadını gördüler. Hemen ağızlarını açtılar. Daha genç olanı kan ter içinde kalın baş parmağıyla açık olan mutfak penceresini işaret etti; 'Buradan kaçtılar, buradan.' dedi. Kemal, çaylağa 'acele' anlamına gelen bir işaret yaptı, mutfak penceresinden arka bahçeye atladılar, elinde torbayla kaçan adamı uzaktan seçtiler, herif bayağı hızlı koşuyordu, Kemal silahıyla bir el ateş etti havaya. Elindeki torbayı korkuyla kayalıklara fırlatan hırsız, zik zak çizerek koşup, gözden yitti. Kemal kayalıkların arasına fırlatılan torbayı, sıkıştığı yerden çekip çıkardı, çuhadan torbayı açtığı vakit envai çeşit mücevherle karşılaştı gözleri, sanki bir ev değil de üç kuyumcu soyulmuş gibiydi, çaylak da yanına geldi. Sonra ikisi bir kez daha uzun uzun baktılar torbanın içindekilere, ardından da birbirlerinin gözlerine...

Kemal torbayı olduğu gibi karakola teslim etti, evde mahsur kalan kadınlara ifadeleri alındıktan sonra çalınan torba iade edildi.

Gün boyu aklından çıkmadı mücevherler Kemal'in. Mücevherlerin tamamı evde buldukları iki kadından yaşlı olanına aitmiş. En fazla üç- dört yıl daha yaşardı bu kadın, peki bunca mücevher ne işine yarayacaktı bu yaşta, kim bilir bugünkü torba bu kadının servetinin küçük bir parçasıydı. Derin bir ağrı girdi boynuna, sağa sola çevirdi başını. 'Birazını bana verse ya' diye geçirdi içinden. Çok fazla bir şey de gözü yoktu, şöyle küçük bir ev, ayaklarını yerden kesecek temiz bir araba yeterdi ona. 'Ya da bugüne kadar hep böyle küçük hayallerle yetindim de ne oldu gerçekleşti mi? Madem hayal kuruyorum en affilisinden olsun' dedi, 'Beşiktaş'tan güzel, büyük bir ev alırdım,

altıma siyah, gıcır, büyük bir araba, birazını da bankaya yatırıp faizini yerdim, ha bir de makarnacı açardım, arada dükkana uğrayıp hasılatı alır, keyfime göre gezerdim.' Kan basıncının yükseldiğini hissetti, hayali bile onu sıradanlıktan kurtarıyordu. Bu hayal uyutmadı onu, nereye döndüyse yastık kabardı, kabardı, sertleşti. Sabah işe geç kaldı, acele etmedi, pencereden sigarasını içti.

'Overlok makinesi ayağınıza geldi', 'Eskileri alıyüüümm', 'Patates üç kilo 4 lira' bir sürü sesin içinde yıllardır yaşadığı sokağa, sokağın kırılan taşlarının arasına yayılan çöplere baktı.

Verdiği kararı, istifa dilekçesini amirine teslim ederken öğrendi. Bu mücevherlerin sahibi yaşlı kadının kimi kimsesi olup olmadığı öğrendi, karakoldaki bir arkadaşından. Bir kaç gün her zaman oturduğu kafede planlar yaptı; evvela bankaya kredi için başvuru yapacaktı, yaşlı kadının oturduğu apartmanın ikinci katı boştu; oranın depozitosunu, kirasını, zırtını- zibilini ödemek için, sonra bir şekilde yaşlı kadınla yakınlaşıp kendine aşık edecek ve onunla evlenecekti. Zaten kimi kimsesi olmayan kadın yaşasa yaşasa beş yıl daha yaşardı, sonrası hayalini kurduğu bir hayatı yaşamak olacaktı Kemal'in. Elbette hiçbir şeyin garantisi yoktu, işler umduğu gibi gitmeyebilirdi fakat denemeye değerdi ve kendine güveniyordu Kemal, en azından içinde yaşayamadıklarının çokluğuna.

Evin içine girdiği gün, eski evinde yaptığı şeyi yaptı ilk olarak; Başını pencereden çıkarıp sigarasını içti, eski evinin baktığı sokakla şimdi gördüğü sokağı mukayese etti, bir taraftan da geniş bir pişmanlık hissiyle beraber o pişmanlığı alt edecek kadar bereketli bir heyecan tarafından kuşatıldı.

Artık tek işi yaşlı kadını izlemektir, tüm mesaisini bunun için harcayacaktı. Elinde tuttuğu kağıda baktı.

Rebeka Hoşol Doğum Yeri: Kadıköy- İstanbul Doğum Tarihi: 02.09.1939

Kocası dokuz yıl evvel ölmüş, Ulus civarında muayenehanesi varmış, meşhur bir kalp doktoruymuş, kalpten ölmüş, çocukları hiç olmamış. Kadında; şeker, yüksek tansiyon ve midesinde ülser var. Burayı okurken hafif gülümsedi, okumaya devam etti. Bir kız kardeşi var, adı; Sara Benbasat, Lizbon'da yaşıyor, evlendiğinden beri, babadan kalan miras konusunda anlaşamadıkları için uzun zamandır görüşmüyor iki kardeş. Rebeka evden çok nadir çıkıyor; çıktığı zaman da ya hastaneye, ya bankaya, ya da parkta oturmaya gidiyor. Son bir yıldır düzenli olarak gittiği yerler buralar,evinde çalışan kadının adı Aysel, hırsızın bağladığı diğer kadın yani, o da pek genç sayılmaz. Uzun zamandır Rebeka'nın yanında kalıyor, onun bütün işlerini Aysel yapıyor, kadının kocası ölmüş, kocası öldükten sonra Rebeka'nın isteği ile buraya yerleşmiş. Aysel'in iki kızı, bir oğlu var. Kızlarından zarar gelmez, ikisi de evli, İstanbul'da değiller, oğlu da serserinin biriymiş anası ara sıra para verirmiş, çocuk anasının çalıştığı evin yerini bile bilmezmiş, Aysel tehlikeyi evvelden sezmiş olacak ki onu bu evden uzak tutmuş, diye düşündü Kemal. Okumaya devam etti, zaten Aysel'in oğlu ya nezarethanede olurmuş ya da sağda solda küçük çapta postmodern metropol eşkiyalığı yaparmış. Tüm bunlarla beraber Rebeka'nın bu hayatta güvendiği tek insan Aysel'miş. Kemal derin bir nefes aldı, iyi iş çıkarmıştı. Kısa sürede, kapıcıdan soruşturma bahanesiyle ve karakoldaki arkadaşlarından epey şey öğrenmişti, kapıcı anladığı kadarıyla Aysel'e yanaktı, onu da planın içine dahil edebileceğini düşündü, en azından daha fazla malumat için sürekli başvuracağı biriydi Ednan.

Şimdi operasyonu başlatabilirdi, Kemal böyle diyordu, bu işe. Rebeka'nın hastaneye gittiği gün, onu bir taksi ile takip etti ama yetişemedi. Aradan iki hafta geçmişti, şimdi duyduğu pişmanlığın dozu artmıştı Kemal'in, büyük bir salaklıktı bu yaptığı, mis gibi işini bırakmıştı, şimdi arkadaşları işten çıkıp karakolun karşısındaki çay bahçesinde sohbet ediyorlardı kesin. Bir an evvel harekete geçmeliydi, öyle kadının evden çıkmasını beklemekle olmazdı bu iş, balkona çıktı elindeki gömleği büküp alt katın balkonuna nişanladı, ilk seferde başarılı olamadı, gömlek rüzgârın kucığında ahenkle dans etti havada, sanki Kemal ile alay ediyordu. Buz mavisi gömlek rüzgârdan yüz bularak salındıkça salındı havada, sonunda bahçeye düştü, Kemal'in gözlerinden çocukluğu geçti kısa bir an. İçeriye girip başka bir gömlek aldı, ağırlaştırmak için

banyoda iyice ıslattı gömleği, iyice şişmanlayan gömlek rüzgârla yüz göz olmadan Rebeka ve Aysel'in yaşadığı evin balkonuna düştü.

Kapıyı Aysel açtı; Kemal'i tepeden tırnağa süzdü, Kemal sessizliğin ömrünü kısa tutarak, üst kata yeni taşındığından falan bahsedip gömleğinin balkona düştüğünü söyledi. Aysel şişman esmer bedenini ağır ağır hareketlendirip balkonun yolunu tuttu, bu arada kapıyı sonuna kadar açık bıraktı, -bu kadın hırsızlık olayından sonra hiç ders almamıştı- polis psikolojisiyle Aysel gelene kadar birtakım şeyler düşündü Kemal; hem polis, hem hırsız aklıyla... İçeriye hafiften başını uzatıp kuş bakışı evi inceledi, 'Rebeka ne yapıyordur acaba' diye düşündü. Tabi Aysel'in balkona doğru yöneldiği zaman catwalk yürüyüşünü de kaçırmadı, iri bir kahkaha atmamak için zor tuttu, kendini. Aysel gözlerini süzerek gömleği Kemal'e uzattı, kapıyı kapattı.

Kemal şimdi de yoğun bir şekilde umutsuzluk duygusunun tadına bakıyordu; işler yolunda gitmiyordu, doğru düzgün uyuyamıyordu, bankadan çektiği kredi ile evin fahiş kirasını ödüyor, neredeyse sadece sigarayla besleniyordu. Planını somutlaştırmak için yeni bir hamleye ihtiyacı vardı. Ertesi gün tekrar alt katın kapısına dayandı, elinde kuru pasta dolu bir tabak duruyordu, Aysel açtı yine kapıyı. Garip tombalak gözlerini pastalara dikti, "Bu şişgoya yakın olmadan Rebeka'ya erişmem güç, pastalar işe yarayabilir." diye geçirdi içinden. "Ben üst kata yeni taşındım; ismim Kemal, hani geçenlerde gömleğin ıı sizin..."

"Haaa, evet evet hatırladım, buyrunuz."

"Bu pastaları size getidim; bizde âdetdir, yeni eve taşınınca böyle pasta dağıtılır."

Aysel gözlerini pastadan ayıramıyordu, tabağı Kemal'in elinden aldı. O güdük an içinde bir şeyler yapıp sohbe geçmesi gerektiği düşündü Kemal, bu şişgo karının kapıyı hemen kapatıp, içeri girip pastaların ırzına geçme ihtimali yüksekti, öyle de oldu bir şey yapamadı Kemal. Bir ton hayal kırıklığı... Bir o kadar da korku...

Ertesi gün tabağı alma bahanesiyle çaldı kapıyı Kemal, Aysel açtı gözleriyle Kemal'i süzdü yine; Kemal " Merhabalar, tabağım ..." Aahh evet evet..." İçeri girip boş tabağı getirdi, Kemal'e uzattı, tam o sırada kapıcı Ednan geldi, "Bir arzunuz var mı Aysel Hanımcığım" diye sordu, Aysel tersledi Ednan'ı, "Yok bir şey." Ednan azar yemiş çocuk gibi boynunu büküp indi merdivenlerden.

"Aaay bu adamdan gına geldi artık, zorla güzellik olur mu canım, güzellik başa bela bu devirde vallahi, işte tabağınız çok teşekkür ederim, çok lezzetlilerdi, bu arada yanlış anlamazsanız siz hep evde misiniz? Yani çalışmıyor musunuz?" diye bitirdi Aysel. Kemal heyecanlandı, bu fırsat kaçırmazdı.

"Yeni ayrıldım işten, bir süre kafa dinlemek istiyorum"

Aysel: Ben sizi bir yerden tanıyor gibiyim ama bir türlü çıkaramıyorum, daha ilk karşılaşmamızdan beridir düşünüyorum, bulamıyorum.

Kemal gülümsedi "Evet doğrudur polistim bir süre önce, buraya hırsız girmişti hani..."

Aysel çığlık attı, "Ayyy evet, Allah iyiliğinizi versin neden baştan söylemiyorsunuz, ben de diyorum nerden tanıyorum, televizyonda filan mı gördüm acaba diye." Kemal'i içeri buyur etti Aysel. Rebeka'yı göremedi Kemal, çaktırmadan "Sizinle beraber bir hanım daha vardı yanınızda, o gün onu göremedim" dedi.

Rebeka Ablam mı? O uyuyor içeride, biraz rahatsız bugünlerde.

Kemal: Hayırdır, neyi var?

Aysel: Ee yaşlandı tabii iyice, doktora gittik dün, yine sürüyle tahlil falan yaptılar, tansiyonu da yüksekmiş. Neyse siz neden bıraktınız polisliği, buraya taşınmanız ne güzel tesadüf, hırsız filan girse onları haklısınız, dedikten sonra iğrenç bir kahkaha attı. Ağzından çıkan tükürük parçaları Kemal'in kulağının salyangozuna kadar girdi.

Aysel Kemal'i konuşmaya tuttuğunda saat birdi, Kemal defalarca araya girmek istemesine rağmen, kadın ölen kocasının güreşçi olduğundan, kızlarının hayırsız çıktığına, dünürlerinin ne şirret karılar olduğuna kadar anlattı da anlattı, çay üstüne çay koydu. Bu kadın biraz daha konuşsa Kemal zengin olmadan ölebilirdi, o an düşündü sorguda suçluları öttürmek için Aysel'i sorgu odasına koymak yeterliydi. Aysel; üç kez Rebeka'nın yattığı odaya girip çıktı, iki üç kez geçirdi, bir o kadar yellendi. Kemal resmen bir işkence görüyordu, 'Allah'ım bu nasıl bir kokuydu, bu kadın ne yiyordu da böyle pis kokuyordu belki de beyin hücrelerimin tamamı tahrip oldu.' diye düşündü.

Artık pencerenin dışı simsiyahtı, yıldızların parıltısı ocağın üstünde kaynayan demliğin porselenlerinde geziniyordu. Kemal sonunda pes etti, Aysel'in müsaadesini isteyip kalktı, Aysel bozalsa da Kemal'den yarın tekrar gelme sözü aldı. Kapıdan Kemal'i uğurladı.

Kemal için tüm işkenceye degecek bir basamaktı bugün yaşadıkları, Rebeka'yı görememişti ama en azından artık bu eve istediği gibi girip, çıkabilecekti, tabi Aysel'e dayanmak çetin işti. Sahi ne pis bir kadındı şu Aysel, Birleşmiş Milletler'in bu kadını nükleer tesis diye mühürlemesi gerekti. Keyfi yerindeydi Kemal'in uzun bir aradan sonra o gece rahat uyudu.

Ertesi gün tekrar çaldı kapıyı, Aysel açtı; şıkır, şıkırdı. Kısa dar bir etek, üstüne belindeki yağları somun somun gösterecek yine dar, yakası derin bir bluz giymişti; ayrıca açık parfümü boca etmişti üstüne, gözlerine sürmeler, dudaklarına rujlar...

Kemal, "Eyvaaah" diye söylendi içinden, felaketi seziyordu, Aysel akşama kadar Kemal'e kur yaptı.

Dulluğun ne zor iş olduğundan, hele bir de güzelsen iki kat daha zor olduğundan, kadın dediğinin etli butlu olması gerektiğinden, aslında yaşından genç gösterdiğine, Kapıcı Ednan'ın ona deli gibi aşık olduğuna kadar bir yığın şey anlattı, tabii aralarda geçirmeyi ve gaz yapmayı da ihmal etmedi.

Hele bir de yeni gelin gibi gözlerini süzüşü vardı ki, sormayın gitsin. Televizyonda evlilik programlarını izlemek en büyük hobisiymiş, hatta şiir falan da okuyormuş "Suskunluğum asaletimdendir", "Yaralarım merhem olacak adamı arıyorum" falan filan, söyledi bir şeyler. Kitapçının "En Çok Satanlar" rafındaki ergen sözleri yazan adamların kitap müsvetelerini okuduğu belliydi, ağzını büküp kendi fotoğraflarını çekip internete yüklerken altına bu okuduğu sözleri yazıyormuş.

Neyse, yine akşam oldu, Aysel bir kaç kez Rebeka'nın odasına girip çıktı, ona yemek yedirdiğini söyledi. Kemal'i kapıdan uğurlarken iğrenç tükürüklü bir öpücükle marçlattı Kemal'in yanağını. Kemal evine gider gitmez çamaşır suyu ile ovaladı yanağını.

İşler sarpa sarıyordu ama belki böylesi daha iyi diye düşündü Kemal. Gece eline bir kap yemeği alıp Kemal'in kapısına dayandı Aysel. Kemal kapının dürbününden eşkâl tanımladı; Aysel'di gelen; kapıyı açtı, tabağı Aysel'in elinden aldı, çok yorgun olduğunu, ilaç içip uyuyacağını ama yarın mutlaka sohbeta geleceğinin sözünü verip, Aysel'i savdı, derin bir nefes aldı kapının ardında bir puro yaktı, başka türlü kâfi gelmezdi.

O gece yatağında dönüp dururken kararını verdi Kemal, yarın ne yapıp edip Rebeka'yı görecek, onunla konuşacaktı. Aysel'in söylediğine göre düne nazaran daha iyiydi Rebeka belki yarın ayağa kalkardı. Sabah ambulans sesiyle sıçradı Kemal, pencereye koştu ambulansa giren sedyede yatan kişinin üstü kapalıydı, ölmüştü her kimse. İçinden rahmet dileyip, ıslık çala çala banyoya girdi, girişi ile çıkışı bir oldu. Yarı çıplak ağzı köpüklü üçer beşer indi merdivenlerden, Aysel'i gördü karşısında, 180 km hızla üstüne gelen bir tır sandı onu en başta, Aysel ağlaya ağlaya koca bedeniyle Kemal'in üstüne atıldı. Kemal ağırlığı taşıyamayıp merdivenlere uzandı.

Aysel var gücüyle ağlıyordu; "Kemal, Kemaall Rebeka Ablam öldü Kemall, aaah benim yeşil gözlü ablam, ahhh benim güzel kalpli ablam..."

Kemal uzun bir süre uzandığı merdivenlerden kalkmayıp asansörün ışığını izledi; ışık yanıp sönüyordu, yanıp sönüyordu...

Aradan üç ay geçti, İstanbul'un gürültüsünü dindirecek kadar kar yağmıştı nihayet ama hâlâ bağıyordu şehir; şantiye alanları, sokak satıcıları, eylemcilerin sloganları, polis anonsları, kafelerde bangır bangır çalan şarkılar, hatta kasap dükkânlarının açılışlarında bile şarkı eşliğinde yarı çıplak dans eden kızlar, renkli balonlar...

Rebeka tüm mirasını ve mücevherlerini Türk Musevi Cemiyeti'ne bağışlamıştı. Kaldığı evi ve Şişli Pangaltı'daki üç dükkânı da Aysel'e bırakmıştı.

Şimdi karı izliyordu Kemal, kuyumcu dükkânının önünde sigarasını solurken, Aysel'in içeriden sesini işitince nerede olduğunu anladı.

"Aşkitom bak bu yüzüğü beğendim, seninki de bundan olsun mu?" diye sordu Kemal'e.

"Olsun." dedi Kemal boğazını biçen bir sesle "Olsun."

Artık Kemal'in Kadıköy- Moda'da bir evi, Şişli Pangaltı'da iki dükkânı vardı. Kar yağıyordu, İstanbul'un sesi kesilmese de , yağıyordu kar...

Ek 2. Okunabilirliği ‘kolay’ olan öykü

KAR

Sabah ezanı okunmaya başladı mı, 1985 model mavi Vosvos’umun altından çıkar, uyuşuk uyuşuk en yakınımda olan çöp kutusuna doğru yürürüm. Güneşin portakal lokmaları daha dökülmemiştir pencerelere, biraz kulak kabarttığımda patlayan uyku baloncuklarını, zır zır öten son moda alarm seslerini, bazen de sosyete olduğunu tüm Kadıköy’e ilan eden teyzenin son ses çaldığı Beethoven’ı, Chopin’i duyarım.

Bir de bana musallat olan şişko bir kedisi var ki sormayın, kadın her gün paket paket mama taşır da doyuramaz bu tüy torbasını. Adını da Çarliston koymuş sosyetik teyze. Ne Çarliston’u, bildiğin patates. Ne zaman oradan geçsem cama çıkıp, kur yapar bana. Tabi pek yüz vermem.

Neyse, aşağı sokakta sabahın ilk demlerini efkârlarıyla kuşatanlar vardır, tek tük. Sigaralarını içip, uzakları izlerler, her zaman uzakları... Esasen pek yakınlarındadır dertleri ama gözleri uzaklardayken daha mesut olurlar, bilirsiniz. He akşamdan kalma kanlı gözlerle, telefonla konuşan âşıklar da var tabi, fısır fısır. Sevgililerine beni anlatıp dururlar, eminim maymun gibi anlatıyorlardır. ”Ay burada bir kedi var, çok şirin.” Duymamazlıktan gelirim, bilirim ki konuşacakları konu bitmiştir, bana sarıyorlardır. Canları sağolsun, ara sıra candan yiyecek bir şeyler de atsalar hiç fena olmaz yani.

Çöp kutusunun olduğu sokak, camiye çıkar. Üç beş yaşlı amca, sabah namazlarını eda edip, tekrar uykularına yollanırken, öylesine bir bakarlar yüzüme. Ben de pek aldırış etmem. ”Allah kabul etsin abiler” diyemeyeceğime göre...

Biz kedileri pisboğaz olarak tanırlar insanlar, adımız çıkmış bir kere. İnsanlar, nerede çöp kutusu görseler, orada mutlaka kediler var diye veryansın ederler de hiç

düşünmezler, elde yok avuçta yok, sokak kedisiyiz bir kere, Çarliston şişgосу gibi kapağı atamadık ki zengin bir eve. Biz de isterdik sıcak kalorifer peteğinin üstünde tüneyip, camdan dışarısını izlemeyi, amma gel gör ki vaziyetimiz bu. Olsun her işte bir hayır var demeyi de biliriz.

Hem şöyle bir şey de var ki, dünya garip bir dünya, bazı arkadaşlarım ziyaretime gelirler uzaklardan. Anlattıklarına göre öyle yerler varmış ki, kediler çöp kutularını insanlarla paylaşırlarmış. Aslında biz kedilerin çöpleri karıştırdığımızdan rahatsız olacakları yerde, insanların çöp karıştırmalarından rahatsız olsalar ne güzel olur.

Çöp kutusunun arkasındaki apartmanda bir de köpek oturur. Adı Haydut; başımın belası. Her sabah ben kahvaltımı bitirene kadar havlayıp, burnumdan getirir kahvaltımı. Yediğimden de bir şey anlamam onun yüzünden. Geçenlerde parkta karşılaştık bununla, karşısına çıkıp “Derdin ne yavrum, sorunlu musun her sabah her sabah bağıırıp duruyorsun?” diyecektim de malum sıkletimiz farklı, Mazallah kafası bozulur, mozulur veteriner eline düşmeyelim.

Her sabah yakındaki çöp kutusunun menüsüne bakarım, ne var ne yok diye. Menüyü beğenmezsen bir alt sokaktaki çöplere giderim. Ekseriya, önlerinde pahalı arabaların olduğu apartmanların çöplerini tercih ederim. Ya da yeni evlenmiş çiftlerin pencere diplerini. Cicim ayları olduğu için gereğinden fazla abur cubur, çikolata, envai çeşit yiyecek alıp, yarısını bitirmeden çöpe atarlar, bana da ziyafetin kapısı açılır.

O gün yine menüyü beğenmeyip, sahile inen yokuşun başındaki çöp kutusuna gittim. Ton balığı, tavuklu sandviç, tarihi geçmiş kedi mamaları... Zenginlerin çöpleri de başka oluyor canım. Hemen davranmadım yemeğe, her ne kadar sokak kedisi de olsak, yemek adabını bilirim. Büyük dedem Osmanlı zamanında bir Paşa'nın köşkünün kedisiymiş. Paşa ölünce, dedem de sokakta bulmuş kendisini. Ezelden sokak kedisi değiliz anlayacağınız, görmüş geçirmişliğimiz var. Babam övünüp dururdu büyük dedemle. Ama onun da ömrü bu sokaklarda geçti. Hem anne tarafından Ankara Kedileri ile de akrabalığım var. Annem Ankara'da yaşıyormuş, memur bir ailenin yanında. Bu

aile Kadıköy’de tanıdıklarını ziyarete gelmişler bir gün. Annem orada görmüş babamı, hemen âşık olmuş, aylardan Mart! Babam da alıp kaçırmış. Sonraları çok pişman olmuş tabi lâkin iş işten geçmiş.

Hımm yemek adabı diyordum, evvela süt kutularının diplerini güzelce ağızımdan geçirdim, ardından kedi maması; çikolatalı olanından, en sonunda da ton balığı. Ton balığını Can diye hormonlu bir genç yer en çok, bilirim; şu kırmızı apartmanda oturur. Bu iki yıldır karşı sokaktaki eczanede çalışan kızın peşinden koşup durdu, ben şahidim ağlayıp sızlamalarına; her gün eczaneye gidip fitil de dahil olmak üzere aklına gelen bütün ilaçları alıyordu kızı görmek için, boşa gitmesin diye de kullanıyordu herhalde bir kısmını, neyse sonunda kız kabul etti bununla sevgili olmayı, bizim süzme yoğurt sevgililer gününde; hediye olarak kızın yakasına çeyrek altın takınca ayrıldılar, o geçti yanımdan şimdi, beni tanıdı ama yüz vermedi haspam. Neyse tam karnım doydu şöyle gölgelikte bir yerde mayışayım diyordum ki...

Onu gördüm. Boynunda eflatun renk kurdele, upuzun beyaz tüyleri ve kehribar sarısı gözleri...

Masallardan fırlamış gibiydi; ah o ne çalım, o nasıl bir kuyruk sallayıştır. Çarliston da kedi bu da öyle mi ?

Bu başka bir şey. Mitolojik bir hayvan gibi.

Şuurumu çöp kutusuna atıp, şuuru noksan olarak peşine takıldım. Kim demiş kediler parfüm sürmez diye. Ah bu ne koku...

Tüm balıklar kokularının boynu büküktü artık, bu kokudan sonra..

Ve tüm kediler mânâsızlaşıyordu, gitgide.

Yanında, gözlerinde kocaman gözlükleri, kulaklarında aynı oranda büyük kulaklığıyla sahibi... Besbelli sabah gezintisine çıkmışlardı. Yürümeye devam ettim. Beni görmüyordu, patileri ıslık ıslık parlıyordu, gözümü aldı. Peşlerinden sahile indim. Kim demiş kedilerin kalbi olmaz diye, tüylerimin titreyişini görerseniz, aynı anda çalınan yüzlerce davul vardı sanki içimde. O an neler düşündüm, neler.

Desem ki ver patini bana, şöyle uzaklara gidelim. Belki sokaklarda beraber yatarız, çöplerden besleniriz ama seni çok severim, acaba ne der? Tam kafam bu düşüncelerle

köpürürken, sahibi bir anda "Hızlı yürü Snow" dedi. Adı Snow'du, kar. Yazın ortasında başımda kutup rüzgarları estiren kedinin adı başka ne olabilirdi ki.. Ama ben, Snow değil, Kar diyeceğim ona. Onlar yokuşu bitiredursun, ben "Kar"la ilgili şiirler yazmaya başlamıştım bile. Arkamda ritmi benim yürüyüşümle aynı olan ayak sesleri duydum, en başta ehemmiyet vermemiştim lâkin uzun süredir kulaklarımdaydı bu ses. Hafifçe döndüm arkama, bir delikanlı Kar'ın sahibi olan kızla aynı yaşlarda. Belli ki o da aynı derde düşmüş. Pek bir sevdim keratayı. Süslü püslü zengin çocukları gibi giyinmemişti, bana benziyordu biraz...

Hep beraber sahildeki yürüyüş yoluna vardık. Kar ve sahibi, başka bir delikanlı ve yanında kedisi... Kız çocuğa sarıldı, Kar da çocuğun kedisinin yanına gitti. Arkamdan gelen delikanlı sırtını duvara yasladı, göğsünü iki kez havayla doldurup, geri püskürttü. Ben de aynen katıldım, dostuma. Yanına sokuldum, gözlerinde hüznün en ihtişamlı tonları dönüyordu. Belli ki içindeki kum saati, ters yüz olmuştu. Hafifçe başımı okşadı. Eyvallah dedim içimden, o önde ben arkada yokuş yukarı geldiğim yere doğru yürüdük. Pek konuşmadık, o başka yola saptı, dönüp hafifçe gülümsedi. Gülüşünün gözeneklerinde çatırdayan binlerce hüznle. Vosvos'unun altına geri dönüyordum ki, baktım Charleston yine pencerede. Hafifçe gerdan kırıp, gözlerimi kıstım. Baktım camı tırmalıyor, zavallı. Sâkin ol dedim. Sahildeki çöp kutusuna bir daha gitmeyeceğim.

Ek 3. Okunabilirliği ‘’orta güçlükte’’ olan öyküler

SAFRAN SOKAĞI

İki taşın arasına sıkışmış sarı güntülü yaprağı çırpınıyor, sağa sola çarpıyor, kendi gücünden umudunu kestiği anda, çıkacak en küçük rüzgârdan bile medet umuyordu. Özgürlüğü kendi gücünden daha büyük bir gücün insafına kalmıştı.

Koca çınar ağaçlarının karşılıklı olarak sıralandığı Safran Sokağı, kenarlarından akan suyun yumuşak sesi ile huşu içindeydi. Sokağın sonundaki en yaşlı ağacın dibine kıvrılan ihtiyar kadın fakülteye gidip gelen öğrencilerden para dileniyordu, aslında daha iyi para kazanacağı yerler varken o nedense burayı seçmişti. Belki yaşamadığı, hiç yaşamayacağı bir hayattan intikam almak için cismen ve ruhen o hayatın tam ortasında olmayı seçmişti.

Kırmızı puanlı elbiseler moda olmuştu o yıl Tahran'da, neredeyse fakülteadaki bütün kızlar tek tip kıyafet yönetmeliği varmış gibi aynı kıyafetlerle sarınmışlardı. Fakülteyi ziyarete gelen Şah'ın yeğeni ve Generali Fulad'ın gözleri, o kırmızı, mavi, sarı puanlı elbiselerin içinde on beş- yirmi yıl sonra kırışacak yüzlerindeki taravetin tadını çıkaran yüzlerce kızın içinden birinin üstüne düşmüştü.

Fakültenin dış duvarının üstünde kambur bir oğlanın yanında oturan kıza uzaktan uzun uzun kıza bakmış elindeki zinciri boşluğa doğru savurmuştu.

Ertesi gün kendini Şahların Şahı olarak ilan eden Rıza Şah, iktidarının otuz altıncı yıl dönümü münasebetiyle büyük bir balo tertip etmiş, ülkenin yirmi beş yıllık gelirini yalnızca bu kutlamalarda harcamak için kullanmıştı. Kutlamalar Şah'ın şanına yakışır şekilde kusursuzdu; davetlileri saraya taşıyan arabaların üstündeki pırlanta işlemler, sarayın içinde lavabo kısmında bile vardı. Avrupa'da özenle yaptırılan mobilyaların döşemesi saf ceylan derisinden, duvardaki tablolar Viyana'daki meşhur müzayedelerden servetler verilerek alınmıştı. Fakat konukları asıl şaşırtan ne bu ihtişam, ne de billur kaplardan tıpkı şeker gibi kendilerine ikram edilen mücevherlerdi. Onları asıl şaşırtan

hâl, parlak kırmızı ipek ceketli Afrika'dan getirilen uşakların davetlilerin tek tek ayaklarını öpmesiydi. Şah yakınında bulunan, sarayına davet etmeye değer bulduğu tüm dostlarını tüm bunlarla büyülemeyi başarmış fakat halkının gözünde gündün güne büyüyen bir nefretin sembolü haline dönüşmüştü.

Fulad davetin ardından tıbbiyede gördüğü kız hakkında geniş bir tahkikat yaptırmıştı. Adı Röya'ydı. Tıbbiye'de ikinci sınıfta okuyordu. Babası, Büyük Çarşı'da baharatçıymış. Kime sorsan Baharatçı Topal Kerim'i tanırmış. Fakat tüm bunların ötesinde kızın yanında gördüğü o kambur oğlan kızın nişanlısıymış, asıl adı Ali olmakla beraber arkadaşları ona Hâfız derlermiş, hem Kurân-ı Kerim'i ezbere bildiği için; hem de, gördüğü, duyduğu, kokladığı hiçbir şeyi bir daha unutmadığı için.

Hâfız ve Röya'nın hakkında tahkikat yapıldığı esnada ülkenin bir kaç şehrinde Şah aleyhinde çıkan olaylar, General Fulad'a bağlı askerler tarafından acımasızca bastırılmış olaylara karışan yüzlerce kişi türlü işkenceler ile öldürülmüştü.

Şah'ın üniversitelerde, çarşılarda, camilerde ve ülkenin en ücra köşelerinde dahi adamları vardı, her biri istihbarat elemanı görevi gören bu kişiler, rejime hanel getirecek en güdük faaliyeti bile General Fulad'a bağlı büroya rapor ediyorlardı.

Tahrannın damlarından köpüklü dalgalar gibi çekilen güneş, şehrin hacmini küçültmeye yetiyordu; varoşlarda koşturan çocukların sesi; camilerde, üniversitelerde ve lokallerde gizli gizli konuşan insanların fısıltılarına karışıyordu.

...

General Fulad mütemadiyen titreyen işaret parmağında salladığı zinciri masaya vurdu. Elinde tuttuğu kağıt başkentten en kalabalık üniversitesindeki istihbarat biriminden geliyordu. Haberler kötüydü, tıbbiye fakültesindeki komünist, dindar ve liberal öğrenciler gizli gizli toplanıyorlar, saatlerce Şah aleyhinde konuşuyorlardı. Fakültede olayların alevlenip bir yangına dönüşmesi an meselesiydi.

Vaziyet Şah'a intikal etmeden bir an evvel çözülmeliydi. General yanına iki yüze yakın asker alarak, tıbbiye mektebine doğru ilerlemeye başladı. Üniversitenin bahçesinde toplanan öğrenciler dersleri boykot ediyordu, bazı hocalar da öğrencilerin bu tavrına destek vermişti. Bahçeye hışımla giren askerler ellerindeki demir sopalarla kız, erkek ayrımı yapmadan öğrencilere vurmaya başladılar. Okulun bahçesinde tam bir kaos vardı; yerde yatan yaralılar, sara krizi geçiren öğrenci, öğrencilerin arasında kalan askerler....

Nihayet akşama doğru gelen takviye kuvvetlerle beraber üniversitedeki olaylar bastırılmış, yüzlerce öğrenci tutuklanmıştı. Çatlak, rutubetli dört duvar arasında sorgulanan öğrenciler; rejimi yıkmak ve Şah'a isyan ile suçlanıyorlardı. Gözleri siyah kumaşla kapatılan öğrencilere türlü işkenceler yapılmaya başlandı. General Fulad'ın olduğu odada Röya ve Ali vardı. Yan odalardan gelen bağırma sesleriyle irkilen iki sevgili, yan yana olmanın verdiği güç ile hiç konuşmuyorlardı.

General Fulad: Adın ne senin.

Ali: Ali İsfendiyari

General Fulad: Ne okuyorsun?

Ali: Tıbbiye'de okuyorum.

General: Demek doktor olup hastalara şifa olmak yerine bu sırtındaki kambura rağmen vatana ihanet, şahına isyan ediyorsun.

Ali: Vatanına ihaneti eden, Amerika'nın ve Batı'nın köpekliğini yapan Şah rejimi ve onun adamları olan sizlersiniz.

General elindeki zincirle Ali'nin yüzüne defalarca vurdu, yüzünde açılan çiziklerden kan akıyordu.

Gözlerindeki kumaşı indirdi bir asker, Röya'nın gözünü de açtılar. Bayılan Ali'nin koluna giren iki asker onu bir alt kattaki işkence odasına götürüyorlardı ki, General durdurdu onları. 'Alt kata değil bahçeye çıkarın onu, kızı da onunla beraber bahçeye çıkarın' dedi. Askerler General'in emrini derhal yerine getirdiler.

Güneş bahçesinin her yanını kaynatıyordu. Ali ellerini yüzüne götürdü ayıldığında, yüzünün her yanında acı yankılanıyordu; taze yaralara nüfuz eden sıcak, onulmaz bir acı serpiyordu dört bir yanına. Başını sağa çevirdiği vakit nişanlısını; Röya'yı gördü Ali, gücünü toplayarak yaklaştı yanına. Dört asker ve General onları izliyordu.

Parmak içlerinin kılcal labirentlerini süpüren bakışları, o ince izlerin içinde Röya'nın ellerinden dökülen büyü tozları topladı. Eylül'ün, yazı sonbaharla aldatmaya başladığı zamanların serin rüzgârı, kumral boynuna sızdı, tatlı bir ürperti sürdü dokusuna. Rüzgârın sancısı, siyah ince bıyıklarının güneyine, dudaklarının batısına derin bir tebessüm gamzesi kazdı. Doya doya Röya'nın yeşil gözlerine baktı; yağlı yeşil gözlerine. Sanki kirpikleri gökyüzünü süpüren büyü bir süpürgeydi ve kâinatın tüm yeşilini süpürüp, bu iki küreye doldurmuştu.

O anda karnında korkunç bir ağrı hissetti, Ali. Gözlerini; bozulmuş sebze ve pislikle dolu bir yerde açtı; kendine geldiği vakit bu daracık, iğrenç yerde ne yapacağını düşündü, Allah'tan başka sığınacak kimsesi yoktu, bir yandan Röya'ya ne olduğunu düşünüyor, ayağa kalkmaya çalışıyor bunu yapmaya çalıştığı vakit başı hücrenin alçak tavanına değiyordu. Burası bir insanın ayakta duramayacağı kadar küçük ve dar bir yerdi; çıldırmamak ancak umut etmekle mümkündü. Umut etti Ali. 'Yusuf'u kuyudan çıkararak Allah beni de buradan çıkarır elbet' diye söylendi. Saatler sonra hücrenin deliğinden önüne bir parça bayat etmek ve su koydular.

O geceyi öyle geçirdi. Ertesi gün cımbıza benzer aletlerle burnunun içindeki kılları yoldular tek tek, ellerinin derilerini soyup tuza bastırdılar, ayak tırnaklarının etle birleştiği çizgiye sıcak ince şişler soktular, dişlerinin sinirlerini deştiler ve ölmesi için Ali'yi hücrede bıraktılar.

...

Karanlık ne kadar yoğun olursa olsun mumu söndüremez, ama mum en cılız haliyle bile çok şey götürür karanlıktan.

Ali biliyordu bunu, bir mum düşündü. Kanına, kemiklerine, gözlerinin akına kadar saplanan acıyı o mumun ateşinde yaktı. Rahmetli babası ona her zaman zalimin karşısında olmayı öğütlemişti, 'Zalim ne kadar güçlü olursa olsun onunla mücadele etmek, mazlumun tarafında olmak Allah'a bir ibadettir' demişti. Elinde bir damla suyun olsa dahi mazlumun yakmak için zalimlerin kurduğu devasa ateşe dök o suyu demiş ve Hz. İbrahim'e su taşıyan karınca hikâyesini anlatmıştı. Küçük Ali sırtındaki kamburu unutmuştu o an, babası anlatırken ela gözlerini aşağıdan yukarıya babasının çenesine dikmiş yarı baygın dinlemişti

"Vakti zamanında Nemrud denen zalim bir hükümdar varmış, ona karşı gelen herkesi öldürüyormuş ve bir gün ona en çok karşı çıkan İbrahim peygamberin ateşte yakılması emrini vermiş. Meydanda odunlardan büyük bir yığın yapmış Nemrud'un askerleri ve odunları tutuşturmuşlar. O kadar büyük bir alevmiş ki bu, bulutlar yanmış. Bütün insanlar, hayvanlar ve hatta bitkiler ateşin büyüklüğünü gördükten sonra korkup kaçmışlar. Nemrud, nasıl güçlü bir kral olduğunu herkes anlansın, karşısında duranlar korksunlar diye sürekli askerlere ateşi beslemelerini emrediyormuş. Nemrud'un askerleri Hz. İbrahim'i ateşin tam ortasına atacaklarmış.

Bu esnada gökleri tutuşturan ateşe doğru sırtındaki bir damla su ile koşan bir karınca görmüşler.

'Böyle acele ile nereye gidiyorsun ?' diye sormuşlar karıncaya.

'İbrahim'i yakacak olan ateşe su taşıyorum' diye yanıtlamış karınca, gülmüşler ona 'Ateşin büyüklüğünü görmedin mi, senin sırtındaki şuncacık su damlası ne işe yarar?' diye sormuşlar.

Karınca, 'Hiç olmazsa zalimin değil, mazlumun yanımda olduğum anlaşılır, tarafım belli olur' diye yanıtlamış."

'İşte böyle Ali, sen de adın gibi her daim mazlumun kılıcı ol.' demişti, babası. Kan ve ağrı içine gömülü Ali, bu an sayesinde ölmedi.

Şah bir kaç şehirde ve üniversitelerde başlayan olayları Batı'dan destek almasına rağmen bastıramıyordu. Her gün Tahran sokaklarında yüzlerce insanın üstüne ateş açılıyor, insanlar kurşunların üstüne bile bile yürüyorlardı. Sokaklardan o kadar kan akmıştı ki, Safran Sokağı'nın iki yanından akan billur su bile kırmızıya boyanmıştı. Nihayet şah devrilmiş, altın klozetini bile yanına alarak kaçmıştı İran'dan. Ali'yi içinde diri tuttuğu inanç kurtarmıştı. O haliyle bile içinden namazını kılmış, ezberinde olan Kurân-ı bir kez daha hatmetmişti. Şah'ın yıkılmasından sonra şimdi cezaevlerindeki tüm mahkumlarla beraber o da kurtulmuştu, dışarı çıkar çıkmaz kana kana su içti bir çeşmeden. Günlerce perişan bir halde Röya'yı aradı Tahran'da. Onunla yürümeyi çok sevdikleri Tıbbiye Mektebi'ne çıkan Safran Sokağı'nda gitti, dilenci kadın ülkede olup bitene rağmen hâlâ yerindeydi. Ali önünden geçip sola sapacaktı ki, kadın çağırdı onu.

Dilenci Kadın: Nişanlın Generalle gitti Ali.

Ali'nin dili tutuldu içinden dua etti; "Sen nerden biliyorsun be kadın?"

Dilenci Kadın: Ben bilirim.

Ali, titredi; nereye gittiler peki.

Dilenci Kadın: Kaçtılar buradan İstanbul'a gittiler. General zorla götürdü nişanlını.

Ali'nin elleri boşaldı ne söylese eksik kalacaktı; kadının yüzüne bakmadan ağır ağır yürümeye başladı. Şuuru yerine gelince dönüp tekrar kadına doğru koştu; dilenci kadın yerinde yoktu. Bu kadar kısa bir sürede bir yere gitmiş olamazdı, gireceği bir yer de yoktu upuzun sokak, ağaçlar ve dümdüz duvar...

Hayal mi görmüştü acaba, derin üzüntü, stres altındayken beyin böyle oyunlar oynayabilirdi insana, fakat kadının demin olduğu yerde şimdi küçük beyaz bir tavşan duruyordu. Bir kez daha ovuşturdu gözlerini Ali. Tavşanın yanına gitti, önünde diz

çöktü; pek sevimliydi, elleriyle ağzını siliyordu. Yavru tavşanı eline aldı, bir süre okşadı; kaçmadı tavşan, arada gözlerini kaldırıp Ali'nin yüzüne baktı.

...

Ali evine gittiğinde yaşlı annesi ve sakat kardeşi karşıladı onu, üçü ağlayarak sarıldılar birbirlerine. Annesi ve kardeşi ile hasret giderdikten sonra Röya'nın ailesinin evine gitti. Kapıyı defalarca çalmasına rağmen açan olmadı. Bir hafta boyunca her gün gidip çaldı kapıyı, sonuç aynıydı. Röya'nın babasının tezgâhı da yoktu çarşıda, yanındaki komşuları da Topal Kerim'i devrimin olduğu günden sonra bir daha görmediklerini söylediler.

İçinde yaşadığı kızılca kıyameti dindirmenin yolu yoktu; ihtiyar dilenci kadının söyledikleri aklından çıkmıyordu. Gerçekten hayal mi görmüştü, Safran Sokağı'na gitti tekrar, kadının yeri bomboştı, tavşan da yoktu. İstanbul demişti kadın, elindeki tek şey İstanbul ismiydi. Ellerinde ne var ne yoksa satıp, İstanbul'a geldi Ali, annesi ve kardeşiyle. Küçükayasofya'da küçük bir ev kiraladılar, Ali yakınlardaki bir hastanede çalışmaya başladı, aynı zamanda buradaki tıp fakültesinde son yılını tamamlamak için okula gidiyordu. Görüldüğü kadarıyla acısı hafiflemişti, hatta burada kendisine yeni arkadaşlar edinmiş, kardeşinin sakat bacağını da çalıştığı hastanede tedavi ettirmişti. Kendisini tamamen işine ve Allah'a vermişti Tahran'dan ayrıldığı yıl 1979'du. Aradan tam otuz altı yıl geçmişti yani. Annesini İstanbul'a yerleştikten sekiz yıl sonra kaybetmişti, kardeşini evlendirmişti. Ama kendisi hiç evlenmeyi düşünmemişti. Röya'yı unutamıyordu, nasıl bir şeydi bu aşk denen illet, dünyadaki hemen hemen tüm marazların çaresini biliyordu da bu aşk denen illetin nasıl ruhtan sökülüp atıldığını daha bulamamıştı.

Artık çok iyi bir doktordu, aynı zamanda üniversitede Prof. Dr. Ali İsfendiyarî olarak saygıyla önünde eğiliyordu insanlar. O yıl uzun zamandır üstünde çalıştığı bir ilacın son denemelerini yapıyordu, öyle bir ilaçtı ki bu eğer muvaffak olursa dünya tıp tarihi ters yüz olacaktı. Nihayet bir kaç asistanı dışında herkesten sakladığı ilacı bir hastanın üstünde denedi; hasta ilerlemiş derecede akciğer kanseriydi ve kanserli hücreler

ciğerlerinin tamamına yakınına kaplamıştı, hiç umut yoktu yani. Ali ona önce yaptığı ilaçtan verdi bir ay boyunca, ardından kendi geliştirdiği iğneyi yaptı; yapılan tetkikler kanserli hücrelerin tamamen iyileştiğini gösteriyordu, bu bir mucizeydi. Şükürler etti Allah'a Ali.

Şimdi bütün tıp dünyasının gözü onun üstündeydi. Dünyanın dört bir yanından gelen hastalar ondan şifa istiyorlardı. Tıp dünyası bu buluşun patentini almak için Ali İsfendiyarî'ye trilyonlar teklif ediyorlardı. Fakat Ali bu ilacın sırrını güvendiği iki asistanı dışında kimseyle paylaşmıyordu, öyle ki; artık uyumuyordu hastalara bakmaktan. Hatta tehditler bile alıyordu ilacın sırrı için. Tedaviye gelen her hastaya bir ay kullanması için bir ilaç veriyor ve o bir boyunca iki kez aşı yapıyordu. Hastalardan da öğrenilemiyordu ilacın sırrı, o kadar kompleks bir yapıda tasarlanmıştı ki ilaç onlarca profesör, bilim adamı, mikro biyolog için içinden çıkamıyorlardı. Artık Ali'nin muayenehanesi bir türbeye, yatıra dönmüştü neredeyse. Bununla birlikte para da almıyordu, yalnızca hastalardan karşılık olarak kullanacakları ilaçla beraber bir ay boyunca namaz kılmalarını ve Kurân okumalarını istiyordu, doktor. İnancı olmayan veya başka bir dine inanan insanlar bile doktorun dediğini yapıyorlardı. Artık Ali tüm dünyada tanınan bir doktor olmuştu, asistanlarından birinin kendisine ihanet edip, yüklü miktar karşısında ilaçların formülünü büyük bir ilaç firmasına vermesi de işe yaramamıştı; evet bu bir mucizeydi.

O gün üç yüz elli iki hastaya iğne yapmış, ilaç vermiş ve Kuran okuyup namaz kılmalarını istemişti. Üç yüz elli üçüncü hasta içeri girdiği vakit arkası dönüktü Ali'nin, ama onu kokusundan tanıdı, otuz altı yıl önceki koku hafızasındaydı. Arkasını döndü ve hoşgeldiniz Fulad Bey dedi. Generalin eski halinden eser yoktu ayakta zor duruyordu, Ali'nin ellerine kapanıp ağlamak istese de yapmadı bunu, Ali'ye kanser olduğunu söyleyip kendisini iyileştirmesini istedi. Bunun için Ali'ye verecek bir şeyi yoktu; ne para, ne başka bir şey..

Ali iğneyi yaptı ona, diğer hastalara davrandığından farklı davranmadı. 'Merhametin de çaresini bulmuşsun Ali, affet beni.'dedi General. Ali ona Röya'yı sordu, Fulad yeminler

etti, onu görmediğine. Zaten Şah'ın devrileceğini anlayacağı gece kaçmıştı o da Tahran'dan, Röya'ya dokunduğunu inkâr etmedi ama onu yanında getirmemişti. Dilenci kadınının söylediklerini anlattı, Fulad'a. Sanki karşısında yıllar önce onun hayatını mahveden, aşkından ayrı düşüren adamla değil de yıllar sonra tesadüf ettiği bir ahbabıyla konuşuyor gibiydi Ali. Fulad yeminler etti ve yirmi beş yıl önce evlendiğini, karısının dışarıda kendisini beklediğini söyledi. Ali inandı ona, her gün o kadar insanla tanışıyor, dertlerini dinliyordu ki, artık birinin yalan konuşup konuşmadığını anlıyordu.

Ertesi hafta çok güvendiği asistanıyla muayenehanesinin özel yaptırdığı bölmesinde konuştu, ona bildiği her şeyi ve insanları nasıl iyileştireceğini etraflıca anlattı. Gece hiç uyuyamadı kolunu yastığın altına soktu olmadı, uyku hapı içti olmadı, bir türlü kapatamıyordu gözlerini. Rüya görmesine gerek yoktu zaten rüya gibi bir kadın sevmiştii; Röya...

Sabah uçağıyla Tahran'a gitti. Tahran'a iner inmez gözleri yaşardı, tam otuz altı yıl sonra, dönmüştü memleketine. Ama hiç bıraktığı gibi değildi, çok değişmişti ve bu tabiiydi. Taksiciye Safran Sokağı'nı tarif etse de adam öyle bir sokağın olmadığını söyledi. 'Eski Tıbbiye mektebine götür, o zaman' dedi Ali. Arabadan indiği vakit; en güzel günlerini, Röya ile dolaştıkları sokağın adının değiştiğini ve etrafının koca binalarla dolmuş olduğunu gördü. Gözlüğün altından akan gözyaşlarına dokunmadı. Elini cebine koydu Röya ile bu sokakta yürürlerken beraber söyledikleri şarkıyı (Marjan'dan Kavire e Del'i) mırıldandı. Dilenci kadının olduğu yere vardığı vakit burada bir çeşme yapılmış olduğunu gördü; suyu yemyeşildi ama çok güzel kokuyordu, kurnaya dokundu önce, sonra kana kana içti sudan. Başını kaldırdığı vakit çeşmenin üstüne yazılan Hâfız'ın beyitini gördü;

"Yusuf-ı güm-geşte bâz âyed be-Ken'ân gam ne-hor
Külbe-i ahzân şevd rûzî gülistân gam ne-hor"

"Döner yine Kenân'a, kaybolan Yûsuf, üzülme
Hüzünler Kulübesi gül bahçesi olur bir gün, üzülme"

Derin bir nefes çekip İnşallah dedi Ali, yürüdü, yürüdü...

DEKADANS

Kendini birinde unuttu önce, sonra da kimde unuttuğunu. Yıllar böyle geçip gitti. Kütüphaneden yana olan dolabın içinden, çalma ihtimali olmayan bir plak çıkardı, çalmayacağını bile bile pikaba yerleştirdi, gülümsemeden. Elinin üşümesini oyaladı, diğer eliyle.

Sigarasına, tutuşmasını emretti, pencerenin menteşesinin üstünde duran eflatun kutuya daraştı gözü, tedirgin oldu. Kalkıp, sokağa savurdu kutuyu.

Bir tiyatro sahnesi; perdelerin ardında çeyrek asırdır, oyunsuz, oyuncusuz kalmış tozların Shakespeare’i oynadığı..

Orada bir adam tahayyül etti, sağ kaşının üstünden başlayıp göğüs kafesine kadar inen bir yara izi.. Omuzlarında kirli beyaz tüyler, bir erkeğe ait olamayacak kadar ince belini saran zünnardan bozma bir kuşak. Kuşağın ucundan sarkan püsküllerin her birinde kristal haçlar..

Neden sonra vazgeçti adamdan, sokağı arşınladı üç beş defa, şıkır şıkır giyinmiş kadınları izledi. Gülünce gözleri kaybolan kimseler, uzun yolları anımsatırdı ona hep.

Uzun boylu, topuklu ayakkabı giyen kadının kokusunu iyi biliyordu.

Arkasına dönüp ”Borçlar Hukuku” notunuz var mı diye sormuştu, zamanında. Şimdi bir şey demedi, kadın da dönüp arkasına bakmadı, tanımadı mı yoksa ?

Akşam ezanı okunuyordu, belki de yatsı. Sokaklara, otobüslere, kafelere tecavüz eden insanların vaktiydi. Alsancak’a doğru yürümek niyetindeydi, belki eskilerden birine tesadüf eder, maziden bahsederlerdi. Yolu ağırdan alıyordu, yanından yöresinden yeni zamanlardan insanlar. Hepsi nasıl tanımadık, nasıl soğuk.. Bir sigaranın daha canını yaktı, elektrik direklerini saydı, direğin birinin üstünde ”Sorguda Öldürülenleri Anıyoruz” yazıyordu, kendini sorguya çekmek istedi, dördüncü sorunun cevabını veremedi, sustu.

Taş kesilmiş bunca insana rağmen, yine erik çıkacaktı.

Yatsı ezanı okunuyodu, belki de sabah.. Sokakların, otobüslerin, kafelerin kurtuluşunu kutladı, evin kapısının kelkitini zorladı, emindi doğru ev olduğundan. Eskilerden bir plak koydu, çalma ihtimali yüksekti.

Koyu kahve kanepeye yapıştırdı sırtını, göğsüne koyduğu hastalıklı çiçeği izledi. Akıtan musluğun sesi, şarkının sesini bastırıyordu, değmedi musluğa..

GÜNAH KEÇİSİ

‘Senin günahların nedir evlat?’ diye sordu, Aytman.

‘Bundan sekiz gün evvel Yosuncu Uytaba'nın yüzüğünü çaldım.’ dedi Yemar..

Yazdı Aytman, önünde duran; kenarları eprimiş, kara ciltli deftere, Yemar'ın günahını.

Burnunu kaşdı, sıradaki girdi, çadıra.

Aytman bir eliyle yanında duran kadehten bir yudum alırken, diğer eliyle de karşısında iki büklüm duran çelimsiz adama konuş mânâsına gelecek bir işaret yaptı.

Adam; Ben Yosuncu Uytaba, Yemar'ın benden çaldığı yüzüğü ben de başkasından çalmıştım dedi.

Aytman kadehten bir yudum daha aldı, yarıya kadar indirdiği göz kapaklarının altında parlayan yeşil gözleriyle karşısında duran adama baktı.

‘Peki, yazdım, çıkabilirsin.’ dedi.

Adamın çıkmasını beklemeden bir kadın girdi içeriye.

Aytman: Ya sen kadın, sen ne yaptın ?

Kadın, ellerini karnında muhkemleştirdi, ‘Benim günahım büyük efendim.’ dedi.

Aytman kalın, kırçıl kaşlarını kaldırdı; yüzünün her yerine eşit miktarda dağılan merak ile konuştu; ‘Olsun, sen söyle.’ dedi

Kadın: Yalnız kalmamız lazım efendim, dedi. Aytman sağına döndü ayakta bekleyen yardımcısına gözleriyle dışarıyı işaret etti.

Aytman: Anlat hadi, kadın, nedir günahın?

Kadın, ağzına iğneler batıyormuş gibi boğuk bir sesle başladı, anlatmaya, cümlenin sonuna doğru ağlamaya başladı.

"Geçen gece bir erkekle beraber oldum, o andan beri hiç uyuyamadım, kendimi bir leş gibi hissediyorum" dedi.

Aytman'ın yapacağı şey, kadının işlediği günahı anlattığı gibi önünde duran küçük deftere geçirmektir ama yapmadı. Ayağa kalktı, kadının mahrem yerlerine dokunmaya başladı. Kadın buna anlam veremedi; ama sesini de çıkarmadı.

Aradan bir süre geçtikten sonra Aytman önündeki deftere; kadının iki kez, iki farklı erkekle zina yaptığını yazdı.

Kadına yarına kadar bütün günahlarından arınacağını söyledi, kadın çıktıktan sonra içeri ihtiyar biri girdi.

İhtiyar hırıltılı sesi ile işlediği günahları sıraladı, Aytman tek tek yazdı.

Günahlarını yazdırmak için çadırın önünde bekleyenler bittikten sonra, sabahtan beri deftere not aldığı günahların yazılı olduğu sayfaları itina ile kopardı, sayfaları yuvarlayıp bir deri parçasının içine yerleştirdi; muskayı suyun içine attı. Bu esnada ağaran saçlarını izledi, uzun uzun.

İçinden bir takım mırıldanmalar çıkardıktan sonra muskayı sudan çıkardı, eşikte bekleyen siyah keçinin boynuna astı. Yanına kölesini aldı Aytman, çölün ortasına kadar yürüdüler, keçiyi orada bırakıp geri döndüler.

Aytman odasına girdikten sonra bir kağıda bugün kendisine gelen herkesin ismini, altına da hepsinin günahlarının affedildiğini yazdı.

Aytman akşama doğru bugün yanına gelen kadını bir kez daha çağırttı.

Keçi, çölün ortasında sarı kumullara bata çıka, bir sağa, bir sola gitti. Boynunda sallanan muskadaki günahlardan değil, susuzluktan öldü keçi.

KEDİ MERDİVENİ

'Tanısan da sevmezsin beni' dedi, Hamid.

'Bu kadar ön yargılı olmayın dostum, sizi tanımak için bu denli ısrarcı olmamın sebebi yolun uzunluğu değil, bir araştırma yapıyorum ben. Tanımadığım insanlara çeşitli sorular soruyorum ve bunları not ediyorum; ayrıca insanları keşfetmeyi seviyorum, Kars'a da bunun için gitmiştim fakat ne yazık ki umduğumu bulamadım bu seyahatte.

Hamid bu komik görünümlü adamın söylediklerinden çok bir şey anlamasa da, konuşmanın devamını merak ediyordu. 'Söz gelimi senin ilk oyuncağın, çocukluğuna dair hatırladığın ilk koku, mavi rengin senin için ne ifade ettiğini bilmek isterim' dedi, adam. Hamid gözlerini, mânâsız bir hale bürüyüp adamın dökülen saçları arasında kabarık halde duran sivilceye odakladı. Tren şimdi ikinci makastan sapsmiş etrafa tıkırtılar saçarak yoluna devam ediyordu. Hamid böyle biriyle karşılaşmamıştı daha evvel, nasıl nasıl adamlarla karşılaşmıştı da böylesini ilk kez görüyordu, çocukluğunda Kabil'e Danimarka'dan bir araştırmacı gelmişti, bu adamın sorduğu sorulara benzeyen sorular sormuştu; dedesine, babasına.

Afganistan'la ilgili bir kitap yazıyormuş, ama onun sorduğu sorular daha çok Afganistan'da yaşayan bütün insanları ilgilendirecek türdendi, oysa bu adamın 'mesela' deyip sıraladığı üç soru insanın en derin yerine dokunuyordu.

Bir müddet düşündü Hamid, tane tane konuşan bu adamın kendisinden ne beklediğini kavramaya çalıştı.

'Bak amca, cenazem vardı Kars'ta, inan ki iki gündür hiç uyumadım, uyumak istiyorum. Yoksa her ne kadar ne istediğini tam anlamasam da sana yardım etmek isterdim.' Karşısında sevimli bir surat ifadesi takınan adam Hamid'e gülümsedi, 'Peki dostum, seni zorlamayacağım' deyip, hızlı adımlarla başka bir vagona yürüdü.

Hamid garip bir pişmanlık aroması duydu genzinde, ses etmedi. Adamın elindeki çantanın ağzından sarkan sarı ipi gördü.

Uykuyla uyanıklık arasındaki o tatlı ovada çok üstünde durmadı bunun. Cama başını yasladı Hamid, sağda uzanan tamamen beyazlara teslim olmuş tepeleri izledi, hafiften düşürdü göz kapaklarını uçsuz bir boşluğa...

Trenin raylarla bölüştüğü gitme isteğinin çıkardığı sesi ninni, gibi indi üstüne. Adamın dediklerini düşündü, nereden çıkmıştı bu herif. Kabuk bağlaması için yıllarca çocuk parklarından dahi geçmeyen bir yarayı hangi hakla kanatmıştı. Ama çocukluğuna dair hatırladığı ilk koku, cila kokusuydu sonra bahçelerindeki pembe güllerin kokusu. Ne zaman lokantaya gitse, dedesi hemen bir boyacı çağırıp kunduralarını boyatırdı Hamid'in, boyacı cila kutusunu açtığı zaman kokusunu içine çeker kendisini büyük bir adam olarak gördürdü. İlizyon hızında gelip geçti bu kare, aklından. Muhakkak ki geçip gittiği o güdük an tüm hücrelerini sızlatmaya yetti. Uyumaya gayret ettikçe yığınla şey üşüşüyordu zihnine, adama küfretti. Bâkî'yi düşünüp, sıyrılmak istedi diğer düşüncelerden. Bu soğuk toprağın altındaydı şimdi Bâkî, bir yolculuk esnasında tanışmışlardı onunla da, kısa sürede dost olmuşlardı. Bâkî Kars'tan İstanbul'a gidiyordu iş bulmaya, tıpkı Hamid gibi. Yol boyunca konuşmuşlar, birbirlerine yakın bulmuşlardı kendilerini, Hamid'in Türkçe'yi doğru düzgün anlamamasına rağmen üstelik. Hamid İstanbul Fatih'teki bir dürümcüde iş bulmuştu hemen, Bâkî bir kaç ay boş kalmış, iş aramıştı durmadan. Emniyet'in yakınlarında eski binada bir bodrum katı kiralayan iki dostun hayatı, nihayet Bâkî'nin de Hamidi'nin marifetiyle dürümcüde çalışmasıyla beraber belli bir düzene oturmuştu. Birbirlerinin yaralarına merhem olamasalar da yarı aç, yarı tok geçinip gittiler. Gece geç saatte işten döndüklerinde kaçak çay demleyip ettikleri sohbetlere bir de Bâkî'nin çaldığı akordiyon da eşlik edince iki arkadaşın ruhundaki iltihaplarla beraber bu küçücük bodrum katının rutubetli duvarları da kuruyordu yavaş yavaş. Bâkî'nin babasınınmış bu akordiyon, zamanında Bakü'den almış, Bâkîye de çalmayı o öğretmiş. O sesin büyüü içinde çocukluğunun güzel günlerine giderdi Hamdi, evlenin gül rayıhası sinmiş bahçelerinde halasının düğününü hatırlardı, ne güzeldi her şey; en güzel Afgan türküleri, kazanlarda Palau, neşe içinde dans edenler, herkesin üstünde yepyeni kıyafetler..

Gecenin orta yaşlarında başlayan hayaller ete kemiğe büründü, Hamid ile Bâkî gecenin bir ayağı çukura girene kadar çalıp, söyleyip, oynadılar.

Bâkî'yi Soma'dan bir memleketlisi aramış bir gün. Ona Soma'daki madende iş bulduğunu söylemiş, Bâkî etraflıca anlattı Hamid'e; 'Burada kazandığım paranın iki katını veriyorlarmış orada, üstelik sigorta da yapacaklarmış.' Gidiş, o gidiş... Hasan'ı son aradığında çok yorulduğunu, madencilğin çetin bir iş olduğunu ve bir yolunu bulup Hamid'e de burada iş ayarlayacağını söylemişti. Aradan üç dört gün geçmişti sadece, dürümcüdeki televizyondan duydu haberi. Patronu; 'Yazzıh be yazzıh' demekle yetinirken garsonlardan biri ağzına geleni söylemişti; devlete, madenin sahibine. Ertesi gün televizyonlar, gazeteler 'Soma Faciası' başlığıyla verdiler haberi, madendeki kazada üç yüzden fazla işçi ölmüştü, üstelik saklanan ölü sayısı da vardı. Ölenlerin arasındaydı Bâkî'...

Hamid patrone izin alır almaz, Kars'a doğru yola çıkıp, cenazeye yetişmişti, ölü evindeki pilavı yedi bir damla da göz yaş ekti pilava, Bâkî'nin bitişik kaşlarını, oynayışını ve akordiyonunu düşünerek.

İstanbul'a geri dönüyordu, şimdi. Camın ardında bir mezarlık daha gerilerde kaldı, minareler uzaktan, kara saplanan evler, uzaklardan kaz kavurması kokusu biraz...

Gözlerini bir kez daha sıkıca yumdu ama çocukluğu hâlâ sinema perdesindeydi. Hem deminki adamın soruları, hem Bâkî'nin mezara konuluşu...

'Genç yaşta ölmek, bir ihtimalden daha fazlasıdır her zaman, buralarda evladım' demişti, dedesi. Orası Afganistan'dı.

Dedem, babam ve eniştem Kâbil'de bir lokanta işletiyorlardı, ben okuldan arta kalan zamanlarımda lokantaya gidip yardım ederdim onlara. Durdu, içinin varoşlarında bir yerlerde onu dinleyen sağır bir adam olduğunu farz edip anlatmaya devam etti. İngiltere'de okumak en büyük hayalimdi, zaten amcam da yıllar önce oraya yerleşmişti. Amcam Kâbil'e bizi ziyarete geldiğinde dedem açmıştı mevzuyu kendisine. Saçlarıma dokunup "Olur elbette, Hamid yeter ki çok çalışsın" demişti. O günkü sevincim bundan sonra başıma gelecek tüm musibetlere kâfiydi. Kâbil'deki bütün kitapçıları dolaştım ertesi gün, İngiltere'yi anlatan kitaplar aldım, harçlığım yettiğince. Bir yandan da tüm

gücümle İngilizce çalışmaya başladım. Kedi merdiveni yaptım bir tane, okulda öğretmenimiz öğretmişti. Ona baktıkça gülümsedim, gülümsedikçe geleceğin çok güzel olacağını düşündüm.

Sonra 11 Eylül oldu, koca koca binalara çarpan uçakların televizyondaki görüntüsü, tıpkı sinemada izlediğim filmlerdeki sahneler gibiydi ama bu gerçektir. O gün dedem bu olayın ucunun ta bize kadar uzanacağını söyleyip, dualar ettiğinde çok şaşırılmıştım. Dünyanın bir ucunda olan şey nasıl diğer ucunda kendi halinde yaşayan insanları etkileyebiliyordu. Sonra dedem aydınlattı beni; 'Doğu böyledir Hamidim, Batı'da bir yaprak düşse o yaprağı düşüren rüzgârı Doğu'da arar Batılılar ve o rüzgârı cezalandırmak için Doğu'nun tüm göğünü ateşe verirler.'

Lokantamızın önünde patlayan bombanın; babamı, eniştemi ve kuzenimi aldığı gün anladım, o gün bildim. Dedem camide, ben okuldaydım o gün. Onlara doğru düzgün bir mezar bile yapamadık, evde kadınlar doğru düzgün ağıtlar bile yakamadılar, her taraf düşmandı.

Sokakta yürürken rastgele açılan ateşte ölmeyi kanıksamıştı insanlar ve nerde, ne zaman patlayacağı belli olmayan bombalar...

'Bil' yine de dedi bir derviş dedeme; 'Bir ateştir özgürlük ve yanmadan huzura erişilemez.' Sallana sallana patlama seslerinin devam ettiği yere doğru gitti. O gece hep o dervişi düşündüm, kedi merdivenime dokundum.

Dedemle omuz omuza verip dükkânı onarmaya çalıştık, okulu bırakmıştım. Zaten okul filan da kalmamıştı ortada. Sabah ezanıyla beraber arka yollardan gidiyorduk dükkana, önce Taliban kesiyordu yolumuzu, nereye gittiğimizi soruyordu, dedemin cebinde olan üç kuruş parayı da onlara veriyorduk. Dükkânın tarafına geçtiğimiz zaman ise Amerikan askerleri dikiliyordu karşımıza, bir ton sorgu sualin ardından, dükkana varıyorduk. Şansımız varsa, akşama kadar evdekileri doyuracak kadar bir şeyler kazanıp dede- torun

evin yolunu tutuyorduk. Tabii sabaha kadar süren silah sesleri, evimizin yakınlarına düşün roketler, uçak sesleri...

Evimizin olduğu bölge Taliban'ın, lokantanın olduğu taraf ise Amerikan askerlerinin kontrolündeydi, iki cehennem arasında bir cennet arayıp durmanın artık mümkün olmadığını kavradığım gün yaşlı bir çocuk olmuştum.

Eylül ayının ilk günleriydi, sert bir rüzgar esiyordu Kâbil'de, sabahtan beri hiçbir yerde bomba patlamamış, Bamiyan'a yakın taraflarda ufak tefek çatışmalar olduğunu duymuştuk. Akşama doğru Taliban'ın olduğu taraftan korkunç sesler gelmeye başladı, sokakta sağa sola koşturanlardan öğrendiğimiz kadarıyla Taliban kontrol ettiği bölgeye Amerikan askerleri girmişti.

Dura kalka, saklana saklana iki saate vardık mahalleye. Mahallenin her yanından dumanlar yükseliyordu, evimizin olduğu tarafa doğru koşmaya başladı dedem, ardı sıra nereye gittiğimi bilmeden koştum. Dedem başını iki elinin arasına almış 'Hoda' 'Hoda' diye bağıırıyordu, evimizin yıkıntıları arasında annemin, halamın ve ninemin cesetlerini bulmamız zor olmadı. Bahçedeki pembe güllere bile kurşun değmişti, aklımızı yitirmemek için sarıldık dedemle birbirimize, kız kardeşlerim Leyan ile Züleyha'yı Taliban alıp götürmüştü, oysa daha biri on bir diğeri on dört yaşındaydı. Cihat nikâhı diye uydurdukları şeyle kız kardeşlerimi Taliban'ın müşterek kutsal kadınları ilan ettiklerini yola yazdıkları bir yazıyla bildirmişlerdi. Yaşlı kadınları ise direndikleri için kurşunlamışlardı. Şimdi gül kokusunun eksik olmadığı mahallemizin her yanında kan kokusu tütüyordu, küçük kardeşim Musa'dan da bir iz yoktu. Belki onu da götürmüştü Taliban.

Dedem o günden sonra her an, H.z Eyyub'un sabrını anlatıp durdu, yüzündeki kırışıklıklar iki katına çıkmıştı, ben ise kim olduğumu, bunların gerçek olup olmadığını, ne olduğunu bile idrak etmekten uzaktım. Ardımızda; yıkık bir ev, çocuk seslerin yok olduğu bir sokak ve yüzlerce mezar bırakıp kaçtık ardımızda. Toprağın bu kadar çok mezarı nasıl kaldırdığını merak ettim, en azından utançtan çökmeliydi toprak, bize

bunları yaşatanlar da o çöken toprağın içine düşmeliydiler. O gün zalimlerin çocuk olup olmadığını düşündüm, çocukken nasıl da mazlumdular kim bilir. Kıyamet neden kopmamıştı hâlâ? Kopmuştuysa, şimdi Londra'da bisikletini sürerken iştahla dondurmasını yiyen çocuğa niye dokunmamıştı bu kıyamet?

Amerikan askerlerinin kontrolünde, Kâbil'e on beş- yirmi kilometre uzaklıkta bir yere getirdi bizi, babamın arkadaşı. Dedem ona şükranları sunup, gönderdi adamı. Burası büyük boş bir araziydi, arazinin başında da küçük yeşil boyalı bir kulübe vardı, dedem bu tarlanın bizim olduğunu söylediği vakit artık ömrümüzün geri kalan kısmını burada geçireceğimizi bellemiş bulundum.

Tüm bu felaketlerin ardından dedem ile dede- torundan ötede iki yaren olmuştuk birbirimize, sadece ölü değildik, yaşıyor muyduk bilmiyorum. Dedem seccadeye sığmıyordu sadece, tarlaya bir şeyler ekmeye niyetlendik bir süre sonra, kaldığımız kulübeyi toparlamıştık.

Bomba sesleri, silah sesleri, uçak sesleri etrafta ne kelebek, ne çiçek bırakmıştı. Amerikan askerlerinin Afgan halkına yaptığı zulüm ile Taliban'ın yaptıkları arasında pek bir fark yoktu, burası güvenli sayılırdı fakat şüphesiz ki bu güvenli yerde barınmanın bir diyeti olacaktı. Amerikan yüzbaşısının kulübemizin kapısına dayandığı gün bu bedeli ödememizin zamanı gelmişti.

Tren yeni bir makastan saptı; camlar, koltuklar sarsıldı, Hamid uzaktaki dağlara bakıp sessiz sessiz anlatmaya devam etti, içindeki sağır adama.

Bu Amerikalı yüzbaşı dedemden tarlada haşhaş yetiştirmesini, her hasat dönemi mahsulü kendilerine vermesini istiyordu, bunun karşılığında burada bize kimse dokunmayacaktı. Dedem tereddüt etmeden bu teklifi kabul etse de, namaz sonlarında nasıl tövbeler edip, Allah'tan af dilediğine şahit oldum çok kez.

Bir kaç yıl böyle geçip gitti, dedem Amerikalılar'ın istediği gibi tarlada haşhaş yetiştiriyor hasat zamanı geldiğinde beraber mahsulü toplayıp Amerikalı yüzbaşıya veriyorduk. Günlük yiyeceğimizi bulmak için kendimi Birleşmiş Milletler'in, Kızıllaç'ın

ve diğerk ülkelerden gelen yardım ekiplerinin kurduğu çadırlara atıyordum, her gün. En azından birinden bir kutu yardım alabiliyordum, yiyecek bulamadığımız zamanlarda Amerikalılar'ın kulübemize yakın bir noktada kurdukları karargâhlarına gidip onlardan yemek istiyordum. İşlerine yaradığımız için genellikle eli boş dönmüyordum. Dedemin de, benim de aklımızda Musa, Leyan ve Züleyha vardı. Savaşın tanımı; bu üç güzel çocuktuk, elbette toprağa çiçek gibi ekilen anaydı, babaydı en çok.. Dedeme her bakışında dünyada, hâlâ iyi insanların olduğunu bir kez daha anımsıyordum belki de dünya dedem gibi insanların yüzü suyu hürmetine dönüyordu .

Bir akşamüstü çadırlardan yemek bulamayınca karargâha yemek almaya gittiğim vakit gördüm Züleyha'mı, kara burkanın içinde. Üç Amerikan askeri küçücük kızı sorguya çekiyorlardı, bahçeye kurdukları kamelyada. Kapıdaki askerlere o benim kardeşim dediysem de dinletemedim, koşup dedeme haber verdim. Zavallı adam sakat ayağını tutarak, topallaya topallaya ardıma düştü. Ne kadar yalvarsak da Züleyha'yı vermediler. Züleyha onlar için bir teröristti, Taliban'a yapılan operasyonda yakalanmıştı.

Züleyha gözlerime baktı uzaktan, o masum yeşil gözlerinde neler neler gördüm, anlatsam dağ yıkılır, ateş söner, denizler kurur. Çaresiz ve perişan bir halde eve döndük, ben Züleyhayı istiyordum. Kardeşimi orada bırakamazdım. Dedem bir daha karargâha yaklaşmamam için yalvardı bana, 'Bunlar için insan öldürmek, nedir ki torunum, beni bırakma bu kara dünyada, bir başına bırakma yaşlı dedeni.' diyordu. Bir taşkınlık yapmamdan çok korkuyordu dedem, dinlemedim. Her gün karargâha gidip uzaktan Züleyha'yı görmeye çalıştım. İki askerin konuşmasını duydum o gün, benim olduğum tarafta sigara içip kendi aralarında konuşuyorlardı.

"Daha on bir on iki yaşındaydı kız, teğmene söyledim, bu kadar adamın erkekliğine dayanamaz diye, dinlemedi beni"

Gözlerim karardı, kalbime görünmez bir bıçak düştü, bağırdım, yandım, soyuldu derim. Sigara içenlerin üstüne atıldım, elimdeki sopayı birinin omzuna indirdim.

Gözlerimi pislik kokan bir hücrede açtım, her tarafım yara bere, çürük içindeydi.
Ağladım halime, halimize, saatlerce...

Trenin içi epey soğumuştur, kaloriferi bozulmuştu herhalde, hissetmedi soğuğu Hamid,
çaktırmadan içine içine akıtıyordu yaşları.

Dedem yalvarmış askerlere "Onsuz tarlada çalışmam" demiş, dört gün sıçan deliğinde
alikonulduktan sonra, bıraktılar beni, bir kaç gün geçmedi ki tekrar kapıya dayandı iki
asker, beni bir kez daha sorgulayacaklarını söylediler, dedem yalvarıp yakarsa da
dinlemediler. Bana vurmaları, işkence etmeleri, küfretmeleri canımı yakmıyordu. Ama
Züleyha çok küçüktü daha, ölmüş müydü gerçekten, önce Taliban'ın köpekleri sonra
bunlar neler yapmışlardı o küçük bedenine. Karargâhın kapısından içeri girdiğim andan
sonrasını bilmiyorum, gözlerimi açıp kendime geldiğimde beyaz kirli bir çadırın içinde,
sedyenin üstünde olduğumu anladım. Ecza kokuyordu içerisi, göğsünde mavi davud
yıldızı olan kısa boylu doktor geldi yanıma, iğrenç bir gülümseme ile 'İyisin, iyisin.'
dedi. İki gün o çadırda yattım.

Karşı koltukta oturan adamın horlamasıyla beraber çıktı, geçmişten Hamid. Elini
böğrüne, olmayan böbreğinin üstüne koydu, ayağa fırladı bir anda o adamı aradı
vagonlarda, deli gibi. Bulamadı. Adamın çantasından sarkan ipi de hatırlamıştı, şimdi.
İlk istasyonda indi, bir bankta oturdu. Ellerini yüzüne kapatıp hüngür hüngür ağladı,
kedi merdivenine ne olduğunu düşündü.

Tren sola kıvrıldı, bir yerlere gitme isteğini raylarla bölüşe bölüşe yoluna devam etti...

KEBELEK

Hücreleri kesen, dar uzun koridorun başında başladı, ayak sesleri...

Dört ya da altı ayağın birbirlerinden farklı ritimlerle bana doğru savruluşunu duydum.

Gitgide yaklaşıyorlardı, daha altı gün vardı koskoca altı gün...

İki gündür uyumuyordum ve karar vermiştim dalacağım ebedi uykuya inat sekiz gün boyunca gözlerimi kırpmayacaktım. Şişenin dibinde kalan en güzel damlayı izler gibi izleyecektim hayatı, bu rutubetli kan kokan duvarlara rağmen.

Önce şakaklarına düşen her akı, ölüme yolcu ettiği bir mahkumun kefenine benzeten tıknaz, ön dişleri olmayan gardiyanı gördüm, hemen arkasında daha evvel hiç görmediğim kırış buruş kahverengi elbisesinin içinde eriyen, saçları kafa derisine yapışmış bir adam ve onun yanında mahkumlara kan kusturan bir diğer gardiyanı. O an aklımı bir umut kuşattı. Ya affedildiysem dedim, içimin en ücra köşesinden... Çocuklar gibi gülmek istedim; karşımda duran üç adamın yüzlerine bakıp, gülemedim. Kekeleye kekeleye "Hoşgeldiniz" dedim, utandım. Birbirlerine baktılar, her zaman mahkumlara sahip çıkan, bu yüzden de hapishane idaresiyle sürekli arası açılan gardiyana yaklaştı yanıma. Gözlerine baktım, içtiği sigaraların hepsini gözlerinde söndürmüştü sanki, böylesine gri renk hiç görmemiştim, ya da yaşlı birinin gözlerine hiç bakmamıştım böyle çırpınırcasına. Onun ağzından gelecekti iyi haber, biliyordum. Olmayan ön dişlerini gördüğüm vakit bir şeylerin yolunda gittiğini, belki de affedildiğimi anlayacaktım. Derin bir nefes çekti, arkasında kalanlara eliyle biraz geriye gitmelerini işaret etti.

-Oğlum, seni ne çok severim bilirsin. Ama kader be oğlum naparsın. Dua et, dua et, farzet ki ebedi bir uykudur uyuyacağın.

Bağırdım, hücremin küçük penceresinin ardındaki elektrik tellerine konan kuşların kanat çırpışlarından anladım nasıl bağırdığımı. Oysa altı gün sonra öleceğimi bildiğim halde, bağırdım.

-Neden Şimdi?

-Bir karar çıkarmıŐlar oğlum. İnfaz edilecek mahkumların, infaz tarihlerini yarına almıŐlar. Dua et. Kim lmsz ki bu hayatta?

Bir sigara istedim. Arkasında duran takım elbiseli adamın iğneleyici bakıŐlarına aldırmadan yamalı cebinden bir sigara çıkarıp verdi.

Dudaklarım titreye titreye bir iki nefes çektim, dünyanın türlü türlü dertleri de dahildi bu nefeslere. O kısacık anda düşündüm, niye bilmiyorum. Ölecek olan birisi mademki artık bu dünyada olmayacaktı bari dünyanın dertlerini de alıp götürsün yanında dedim. Baktım gardiyanın o gri gözleri buĐulanmıŐ. AĞladım kesik kesik, gardiyanın kolonya kokan ellerinde.

Arkada alaycı bir gülümsemeyle bizi izleyen kravatlı adam yaklaştı, yanımıza. Bir kalem tutuŐturdu avucuma, "İmzala" dedi. İdam fermanını imzalamak nedir bilir misiniz? Kendi ölümünü resmileŐtirmek..

-Sanki imzalamasam öldürmeyecek misiniz ?

- Uzatma, daha on yedi hücreye daha gideceğiz.

İmzaladım, hücremin paslı demir kapısının sesini dinledim kapıyı kapattıklarında. Korkum bir nebze de olsa geçti. Daha bir saat evveline kadar altı günlük ömrüm vardı, kendimi avutup tırtıllara benzetmiŐtim, beş gün sonra kelebek olup ucactım gya.. Meğer yarın kanatlanmak varmış kaderde. Çaresizliğin de demir parmaklıkları olduğunu o an bir kez daha öĐrenmiŐ oldum. Hapis içinde hapis...

EĞik bĞk, boyası çatlamıŐ karyolamın üstüne koydum ayaklarımı. Bu sonsuz esaretin tam ortasına oyulmuŐ dar pencereden sahili izledim. Deniz dalgaları kıyıya vurdukça, illi istiridyeler morarıyordu, önümde uzanan elektrik tellerinde kuŐlar oynaŐıyordu.

Kıskandım hepsini, çok kıskandım. Kime güceneceğimi bilemedim. Sabaha kadar izledim dünyayı.

Karyolamın ayakları dibinde uyuyakalmışım, düşümde camdan kelebekler gördüm. Kapının gıcirtısıyla irkilip, kendime geldim. Ne kadar tutmaya çalışsam da içimdeki uçurumdan düştü, cesaretim. Dayanamadım, ağladım yine.

Bir imam ve ardında iki gardiyan girdi içeriye.

'Dua et oğlum' dedi, imam kısık sesle.

Dua ettim...

Varmak için değil, gitmek için kalktı ayağa.

Son bir kez pencereye baktım, pervazında kelebekler uçuşuyordu..

PELTE

Yirmi sekiz yaşına kadar hiç ölmemiş ama bir kez âşık olmuştu, kendisini bildi bileli, kâğıtları köhnemiş bu dört duvarın ortasına dökmüştü nefesini. Huzursuzluğu yarının bugünden iyi olmayacağını bildiği halde, ısrarla yarının güzel olacağını kendisine fısıldayarak yaşamasındandı.

O sabah geç kalmıştı işe; dün, ondan önceki gün olduğu ve yarın olacağı gibi. Ustasından paparayı yedikten sonra köşesine çekilmiş, gazetelere göz atmıştı sessiz sessiz.

Uçları sararmış perdenin üstünde oynayan iki iri kara sineği izledi bir süre, dışarıda kopan fırtınanın sesine aldırmadan. İri kıyım bir adamın olmayan saçlarını kesti, olmayan saçlarını kuruladı, olmadık yere sıhhatler dileyip, yolcu etti. Pek müşterisi olmazdı dükkânın, yeri sapaydı.

O sabah yine, onunla aynı otobüse binebilmek için geç kalmıştı işe, pişman değildi bundan. Ertesi gün yine öyle yapacaktı.

Onu ne zaman görse akşamına bir şiir yazardı; şiir biter bitmez kâğıdı katlayıp gardrobun üstüne koyar, rüya görene kadar kâğıdı koyduğu yeri izlerdi.

Tam doksan yedi şiir birikmişti, demek ki doksan yedi kez ölmüştü.

Başka bir müşterinin sakalını keserken sabah otobüsteki hâlini cisimlendirmeye çalıştı zihninde. Giydiği paltonun ne renk olduğunu bilmiyordu; pembeye yakın deyip geçmek en mantıklısıydı.

İkinci müşteriyi uğurladıktan sonra, kolonya döktü ellerine.

Akşama doğru ustasına hasılatı verip ayrılacakken ustasına; "Özledim" dedi.

Ustası duymamazlıktan geldi.

Yüz on dokuz şiir birikmişti, iri kıyım adam yine olmayan saçlarını kestirmeye gelmişti.

Adamı uğurladıktan sonra sobayı galadı, koyu bir çay koydu önüne.

Kız, avukattı. Çantasının üstündeki kartvizitten okumuştur ismini. Hakkında az şey bilmekle beraber, bildiği şeyleri çok iyi biliyordu.

Ustasına hasılatı verirken "Yaşamadıklarımı özlüyorum" dedi. Ustası duymamazlıktan geldi.

Onu yüz otuz yedinci görüşüdü, elinde Nâzım'ın kitabı vardı. Yanındaki koltuk boşalır boşalmaz titremesini gizleyerek oturdu oraya. Bir şey söylemek istedi, söyleyemedi.

Ustasının çocuğu hastalanmıştı o gün, içinden kendince dua etti.

Eve gitmeden iki kalem, iki yumurta, bir kangal sucuk ve içine akşamı çekmiş bir ekme aldı.

Şiirlerini koyduğu yerden aldı, okşadı usulca.

Ertesi gün "Şu sayfaları kitap gibi yapabilir misin ustam?" diye sordu, matbaacıya.

Adam, "Kolay yaparız dedi"

"Yalnız kapağına -Nazım'ın Kırmızı Şiirleri- yazılacak" dedi.

"O niye?" dedi, matbaacı.

"Nâzım'ın bütün kitaplarını okumuş, yarın bunu benim elimde görünce dayanamayıp soracak" dedi. Adam bir şey anlamadı, başını salladı, iki dudağının arasına emanet ettiği sigarası çoktan sönmüştü.

Gün kararmıştı çoktan, kızın bürosunun yakınında bulunan kafeye girdi. Biraz evvel buradaydı, kokusundan bilmişti. Havada yalpalanan tüm tozları yakalayıp öpmek istedi.

Koyu bir çay içip kalktı.

Sokak lambasının altında oyalandı bir süre. Matbaadan kitabı alıp eve döndü.

O geceyi yok saydı, uyumadı.

Otobüs çok kalabalıktı o gün, kitabı poşetten çıkarmadı.

Yeni yetme bir delikanlıyı tıraş etti, hangi okulda okuduğunu sordu.

Ustasına hastaneye gideceğini söyleyip erken çıktı, uzaktan kızı izledi. Arkadaşlarıyla yine o kahvede oturuyorlardı.

Gece düşünde annesini gördü. Sabah beyaz gömleğini giydi. Beyaz peynir yedi. Çürük süt kokan bir adamı itip, kızın karşısına oturdu. Elinde rengi belirsiz bir dosya inceliyordu kız, otobüs bu sabah daha tenhaydı. Poşetten kitabını çıkardı, sayfalarını çevirdi sesli sesli. Kız, göz ucuyla kitabın kapağına baktı, başını indirip dosyayı incelemeye devam etti. İnmesi gereken durakta inmedi; dükkânını da, ustasını da yok farz etti.

”Afedersiniz, kitaba bakabilir miyim ?” dedi, kız.

Kitabı uzattı, titreyen elleriyle, kalabalığı yara yara indi otobüsten.

Ertesi gün göz göze geldi kızla. Kaburgaları titredi, boynu üşüdü. Kız başını diğer tarafa çevirdi.

Ağır adımlarla dükkâna gitti, ustası tek kelime etmeden çıktı dükkândan.

Usturanın sapını kazıdı tırnaklarıyla, kırmızı boya ufalanıp eline yapıştı. Dükkânın içinde bir aşağı, bir yukarı dolaştı. Kolonya şişesini yere boşalttı. Kıza yazdığı son şiirinin aklında kalan mısralarını yazdı, bir kâğıda.

”Yavaş be yavaş ! Gırtlığımı kesiyordun az kalsın” dedi, adam.

Adamdan özür dilemedi.

Koyu bir çay koydu önüne, uçları sararmış perdenin üstünde bir başına duran iri kara sineği izledi...

O GÜN YAZDIM

Babannemlerin bahçeli çok büyük bir evi vardı; ahşap balkonunda, akşama kadar ordan oraya koşturur sonra da kendi evimize geçince yorgun düşer, kalorifer peteğinin yanındaki yastığa kıvrılır, yarınki planlarımı yapardım; belki beni Ağrı Dağı'nın tepesine fırlatacak bir füze, eğer daha uzun menzillisini yaparsam Tokyo... Annem mutfakta yemek yaparken pencereden başımı çıkarıp uzaklar denen yerin bulutların tam ardı olduğunu düşünürdüm, nedense kendimi bildim bileli Japonya'ya gitme isteği karnımı ağırtıp dururdu. Ağrı Dağı'na gidersem Japonya'ya da giderim diye düşünürdüm.

Babam her ne kadar bir füze yapıp üstünde Japonya'ya seyahat etmemin mümkün olmadığını söylese de, içimden başım belaya girer diye korktuğundan böyle söylediğini düşünürdüm.

Annem sebze bir yemek yapmışsa burun kıvrır, bana patates kızartması için ağlıyor gibi yapardım. Annem önce direnir ama baş edemeyince çaresiz patates soymaya mutfığa doğru giderdi, arkasından sinsi sinsi gülerdim. Yemekten sonra annemin kucağına girip masal anlatmasını isterdim. O an yaramazlık planlarımı bir kenara bırakır, annemin ağzından dökülen büyülü dünyaları hayretle dinlerdim; annem saçlarımı dokunurdu anlatırken.

Üç Keçiyle Kurt'u, Parmak Çocuk'u, Gülanay'ı sessiz sessiz dinler; bir yandan da annemin anlattıklarını kafamda cisimlendirip resimlerini yapardım.

Annem anlatmaktan yorulunca bu kez babamın yanına gider elindeki gazeteyi çekiştirip "Masal anlat babacığım" derdim şımarık şımarık.

Babam da gençliğinde okuduğu çizgi romanlarını, gençlik filmlerini süsleyip, püsleyip anlatırdı; Tarkan, Kara Murat, Tommiks, Zagor...

Hem anlatır hem de beraber resimlerini çizerdik, arada Kara Murat ben olurum atın üstünde mahalledeki tüm çocukların peşine düşer, hepsini kovalardım.

Gerçekte yapamadıklarımı, hayallerimde yapmak kıpkırmızı bir heyecanla sarardı her yerimi. Bir gün anlatılanla yetinmemeye başladım, annem anlattıkça çizdiğim resimlere

kendi hayal dünyamdan da kareler eklemeye başladım. Suluboyayla çizdiğim resimleri yan yana babaannemlerin sobasının yanına dizip orada kurumaya bırakırken, babaannemi, halalarımı, amcalarımı, Özlem Ablam'ı zorla kollarından çekiştirip sobanın önünde kurduğum sergimi gezdirirdim.

Akşam babam gelince de resimlerimi ona kakalar, mağazada satmasını söyledim. Kendimi, resimleri "peynir- ekmek" gibi satan büyük bir ressam gibi görürdüm; suluboya takımımınla, kâğıtlarımı alıp bahçedeki tavukların resimlerini çizmeye giderdim. Bir kaç tavuğa zorla poz verdirmek için tartaklamışlığım vardır, Allah affetsin.

Hee bir de keçi vardı bahçede; bana almışlardı, onunla oyalanayım da az yaramazlık yapayım diye. Zavallı keçinin üstüne çıkar bahçede ordan oraya koştururdum ya da halamın kırmızı gömleğini tutup onu boğa kendimi matador yapardım fakat keçi uyuşuk uyuşuk bakardı yüzüme.

Annem, "Yumurtanı yemeden dışarı çıkmak yok" deyince, o çamaşırları asmaya gittiği gibi, mutfağın penceresinden yumurtamı dışarı fırlatır, annem döndüğünde de "Afferim oğluşuma" cümlesini duyup, böbürlenirdim. Hele kayısı ağacının tepesine çıkıp mızıkamla saçma sapan melodiler çalma kısmını ve daha birçok şeyi atlıyorum.

Neyse o gün gelip çatmıştı işte...

Mavi önlük, beyaz yakalık, beslenme çantası ve ben... Annem zorla okula götürmüştü beni. Bir sürü çocuk okulun bahçesinde sağdan sola koşturup, ciyak ciyak bağırırken ben okuldan nasıl kaçacağımı düşünmüştüm uzun uzun, daha bahçeyi kazıp Ruslar'dan kalan altınları bulacaktım, sonra sırtıma iki buçuk litrelik boş kola şişelerini bağlayıp dalgıç olacaktım, bahçede yüzlerce karınca askerim beni bekliyordu .

Öğretmenim beni pek sevimli bulmuş, ayrı bir alaka göstermişti, ben de onu sevmiştim, şimdilik okul fena değildi. Babam okula başlamadan önceki yıllarda, her pazar pikniğe gitmeden önce okula götürür, kucağına alıp koridor boyunca sıralanan padişah portrelerini gezdirirdi.

"Bu I.Murat, çok yiğit bir padişahmış, bu da Bilge Kağan Moğolistan'daki taşları anlatmıştım ya sana, onları oraya diktiren hükümdar". Hayran hayran o portreleri ve babamın anlattıklarını düşünüp, akşam resimlerini çizerdim. Şimdi okul benimdi ve o portrelere istediğim kadar bakabilirdim, bu iyi bir şeydi... Sınıftaki tipler pek ilgimi çekmese de yanımda oturan çocuk, yaramaz bir tipe benziyordu. Teneffüste bana birlikte yaramazlık yapmayı vadediyordu, evet bu çocukla dost olabilirdim. Bir de derste benim gibi sürekli resim yapan bir çocuk vardı, beslenme saatinde yumurtasının kokusu burnumun direğini kırırsa da, iyi araba resimleri çiziyordu. Öğretmenim beni çok sevse de herkes tahtadakileri defterlerine geçerken, benim sürekli padişah resimleri çizmeme dayanamıyordu. Beni defalarca uyarmasına rağmen; ne abaküsüne, ne harflere ne de renkli fasulyelerime alışmamıştım. Tabi hayat bilgisinin içindeki tarih, teneffüslerde yapacağımız savaşların senaryosu oluyordu. Öğretmenim annemi, okula çağırmış sonunda.

Derslerde sürekli resim çizdiğimi, kafamın sürekli başka yerlerde olduğunu ve okulun altını üstüne getirdiğimi anlatmış.

Annem elimden tutup, hızlı adımlarla eve sürükledi beni. Eve girdiğimizde tüm boyalarımı, kalemlerimi ve resim kâğıtlarımı masanın üstünde, polis tarafından çökertilmiş, organize bir terör örgütünün ele geçirilmiş cephanesi gibi gördüğümde çok şaşırdım. Sonrası tam bir katliam... Annem tüm boyalarımı, kalemlerimi ve kâğıtlarımı gözlerimin önünde çöpe attı, üstelik okumayı sökene kadar çikolata ve patates kızartması ambargosuna uğramıştım.

"Ben Japonya'ya kaçıcaam, artık bu evde durmamm" diye bağırıp odamın penceresine bulutları izlemeye kaçmıştım. Bulutların güneşle, iç içe girmiş uzaklarında hep Japonya var sanırdım demiştim ya, canım sıkıldığında penceremi açıp bulutların ardındaki Japonya'yı, kimonolarını giymiş çekik gözlü Japon prenseslerini ve ninjalrı düşünürdüm. Annem blöfümü yememişti, elinde defter ve kalemle geldi. Ben onunla konuşmuyordum. Beni karşına aldı ve eğer derslerime çalışıp, okumayı sökersem dünyadaki tüm kitapları birinin yardımı olmadan okuyabileceğimi söyledi yeni masallar keşfetmenin tadını, ağzıma bir parmak bal gibi çaldı. Bamtelime dokunmuştu; annemin,

babamın ve diğçerlerinin ağızından duyduğum masalları, kimseye mızdırılmadan kendi başıma okuyabilecektim, bu çok güzel bir şey olabilirdi. Ya çarpım tablosu, onu nasıl ezberleyecektim?

Annem, kucağına oturtup iki hafta içinde okumayı söktürttü. Misafir odasındaki gri çizgili kanepelyi bir trambolin gibi kullanıp, üstünde zıplaya zıplaya çarpım tablosunu da öğrenmiştim. "İki kere iki dört, dört kere iki sekiz". Çekyatın mahvolan yayları, çarpım tablosunu öğrenmemin bilançosuydu.

Artık okuyabiliyordum her şeyi. Hem annem demişti ki, Kuran'ı Kerim'in ilk cümlesi "Oku"ydı. Bu daha da güç vermişti bana. Öğretmenin Türkçe dersinde işlediğı metinler, sonrasında metnin içindeki kelimelerle cümle kurma alıştırmaları, hayal dünyama hitap ediyordu.

Derste işlediğimiz metinleri; Keloğlan'ı, Nasrettin Hoca'yı, Yalnız Efe'yi okuyor, eve geldiğimde anneme, babama, herkese heyecanla anlatıyordum. Bir süre sonra, evdekilerin ilk heyecanları kaçmıştı, çünkü benim anlattığım hikâyeleri biliyorlardı, bunun çaresi de pek hoşuma gitmişti, uydurmaya başlamıştım... Kendi kafamdan hikâyeler... Kendi kurduğum bir dünya... İşte o gün yazmaya başladım, o gün kurmaya başladım ve ipin ucunu kaçırdım. O gün ben başka bir çocuktum artık. O gün yazar olmaya karar verdim. Evin duvarlarına rastgele Annemi protesto eden yazılar yazıyordum;

'Kim Demiş Çocuklar Kahve İçmez Diye!'

'Mon Ami Pastel Boya Hakkımız, Söke Söke Alırız'

'Babam Eve Erken Gelsin'

'Patates Kızartması, Köfte, Kola Yararlıdır'

İlk gazetemi de ikinci sınıfta çıkardım.

Ev Gazetesi

Yayın Yönetmeni: Kaan Murat Yanık

Fiyatı: 100.000 Lira- Ya da bir çikolata

Manşet: Annem Bugün Yine Pırasa Yapmış- Babamın ve halalarımın desteğini alan annem, bugün pırasa yapacağını duyurdu. Buna evin önde gelen çocuğu K. Murat Yanık ve babanesi Fatma Yanık sert tepki gösterdi. Annem yaptığı açıklamada, geri adım atmayacağını ve akşama pırasa pişeceğini söyledi. Tedirgin bekleyiş sürüyor.

Muhabir: K. Murat Yanık- Salondan bildiriyor.

TABLO VE CENİN

Delirdiğini kendine bile belli etmemek için sakinlikten bahsederdi hep. Uyuyamadığı vakitler kuşların boynunda bir tutam tüy okşardı içinden.

Teselliyi bir rüyadan uyanıp başka bir rüyaya dalmakta buldu. Sabahı zor etmişti, günlerdir fotoğrafını hayranlıkla temaşa ettiği tablonun müzayede günüydü. Gri-siyah kareli gömleğini düğmelerken aynadaki yansısını görmezden geldi. Bugün ne dökülmüş saçları, ne burnunun eğriliğini dert edecekti. Parfüm sıktı üç kez. Gerdanından yayılan kokuyu ciğerlerine itti. Sigarasını kapının dışında yaktı, yangından korkuyordu. Tramvaydaki boş koltuğa oturmak için yeltense de geç kaldı, başını cama dayayıp yağmur damlalarının patlayışlarını izledi. İş yerine varana kadar tramvaydaki reklam yazılarını tersten okudu, oyalandı. Yanına gelen dilenci çocuğa nereli olduğunu sordu, soğuktan harelenmiş küçük avcun içine iki üç demir para koyarken. Gözlerine Halep doldu. İşyerine girdi, önce duraksadı, yuvarlanıp dudaklarına gelen harfleri titreştirmek istemedi, bir kez daha zorladı kendini. Her sabah olduğu ve bundan sonraki sabahlarda olacağı gibi cılız bir “Günaydın” dedi.

İş yerindekiler pek orali olmadılar. Bir iki kişi aynı cılız tonda mukabele etti. Öğle yemeğinde yine tek başına oturdu. Karşısında duran tuzluğun bilincini ve bilinçdışını düşündü. Lacan’dan bir iki cümle hatırlamaya çalıştı. Tuzluğu okşadı belli etmeden. Porselenin soğukluğu midesinde mütemediyen çınlayan yaranın sıcaklığını kuşattı, dindirdi. Tramvaya binerken elini kabarık cebinin üstüne koydu bir kez daha. Çok korkuyordu, iki aylık maaşı oracıktaydı. Saatler sonra tabloyu ellerinde tuttuğu anı tahayyül etti, güldü. Müzayedeye erken gitmişti, pasajda gezinirken eski bir arkadaşına tesadüf etti, pek konuşamadı yine. İğreti bir tebessümle elini sıktı arkadaşının, bacakları titriyordu. Merdivenleri ikişer üçer çıkıp müzayede salonuna girdi. Gözünde büyüttüğü gibi olmadı, hemen aldı tabloyu. Fıstık yeşili çuha bir kaba yerleştirdi itinayla ve üç kez okşayarak. Kollarında bir bebek taşıyormuş gibi ürkerek taşıdı tabloyu. Bir ara taksiye binmeyi akıttı aklından ve fakat çok külfetli olacağından vazgeçti. Tramvay yine

kalabalıktı, baldırlarını yumuşattı, tabloyu yumuşaklığa teslim etmek için, elinde olsa pamuğa dönüştürdü bacaklarını.

Duvarına astığı vakit, yalnızlıktan kurtulacaktı, kurtulmalıydı, bunu düşündü hep sık sık terledi.

Sirkeci durağında tramvayda bir arbede çıktı. İçeri girenler, çıkmaya çalışanlar, bağırişlar, çağırışlar: Adana, Diyarbakır, Tokyo, Riyad, Tahran, Nairobi.

Çocukken et kesmeden evvel amcasının bıçağından yayılan o katışıksız ince çelik sesinden daha hacimli ve daha kırmızı bir ses kıydı şahsi sessizliğini; tramvaya yeni giren orta yaşlı bir adamın poşetinden uzanan demir! Can havliyle iki bacağıyla bütünleşen fıstık yeşili çuhanın içinde titreyen tabloya baktı. Demir, tablonun tam meydanına girmişti. Tramvayın kapısı kapandı, herkes; herkeste o an. O, herkesin hırpaladığı adamdı yine. Bacaklarını gevşetti, demirin saplandığı yerin köküne dokundu; kırmızı değirmenin tam ortasındaydı demir. Ağlasa en fazla ağlamak olacaktı.

Ağlamadı. Demiri bütün hışımıyla tablodan söktü. Poşetinden sürüklenen demire baktı adam. İlizyon hızında demiri kavradı, adamın omzu ile boynu arasındaki boşluğa vurdu, iki kez.

Sakinliğini kendini bile belli etmemek için delilik yaptı bu kez ya da sakinliğinin sebebi bütün yolların aynı yere çıkmasındandı.

Ek 4. Hikaye tespit formları

Ayşegül Arslan

METİN LİSTESİ		
SIR A	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	KEBELEK	Hikaye edebi bir üslupla yazılmış olması çok fazla mecaz ifade kullanılması sebebiyle C1 SEVİYESİNE UYGUN DEĞİLDİR
2	KÜF	Diğer metinlere göre daha az bilinmeyen kelime ve mecaz ifade bulunmaktadır.Öğrenci zorlanabilir ama dilbilgisi açısından anlaşılır bir metin. C1 seviyesine uygundur.
3	PELTE	Hikayenin giriş kısmı öğrencinin anlamayacağı edebi bir üslupla yazılmıştır.ilerleyen kısımlarda daha sade bir anlatım kullanılmıştır.Giriş kısmı biraz daha sadeleştirilirse anlayabileceği bir metin haline gelebilir.
4	O GÜN YAZDIM	Hikaye dil ve üslup açısından daha sade dilbilgisi anlaşılır nitelikte .C1seviyesine uygundur
5	BADHANA	Çok fazla bilinmeyen kelime ve mecaz anlam bulunmaktadır.Genellikle edebi bir üslupla yazılmıştır.Dili ağır olması sebebiyle C1 seviyesinde okutulacak bir kitap değildir.

METİN LİSTESİ		
SIR A	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	POSTİ ve HAYATİ	YOĞUN ARGO KULLANIMI VAR. ÖĞRETİLMESİ AMAÇLANAN KELİMELER BELİRLENMELİ DİĞER YABANCI KÖKENLİ KELİMELER ÖLÇÜMLÜ DİLE ÇEVİRİLMELİ.
2	SOLYANKA	BU METİNDE DE ARGO KULLANIMI FAZLA, DİYALOGLAR BELİRSİZ, ÖĞRENCİ EDEBİYAT ÖĞRENCİSİ DEĞİLSE KULLANILAN DİLİN ÖĞRENCİYE AKADEMİK VE GÜNLÜK DİLDE BİR KATKISI OLACAĞINI DÜŞÜNMÜYORUM.
3	KIYAM-I HEZAR PARE	DERS SAATİ İÇİN UZUN BİR METİN. , ÖĞRENCİ EDEBİYAT ÖĞRENCİSİ DEĞİLSE KULLANILAN DİLİN ÖĞRENCİYE AKADEMİK VE GÜNLÜK DİLDE BİR KATKISI OLACAĞINI DÜŞÜNMÜYORUM.
4	KAR	METİN UZUNLUĞU GÖZDEN GEÇİRİLEREK KULLANILABİLİR.
5	PARLIAMO	DİĞER METİNLERDE DE EKSİK OLAN KÜLTÜREL AKTARIM BU METİNDE HİÇ OLMADIĞI İÇİN UYGUN DEĞİLDİR. CÜMLE YAPISI KÖTÜ KULLANILMIŞ.

METİN LİSTESİ		
SIR A	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	KAFFA	SÖZ SANATLARIN YOĞUN ŞEKİLDE KULLANILMASI, DEVRİK CÜMLE YAPISINA SIKÇA RASTLANMASI, ÖĞRENCİLERİN ANLAYAMAYACAĞI CÜMLE YAPILARINDAN DOLAYI UYGUN DEĞİLDİR.
2	GAYB	ÖĞRENCİLERİN İLK OKUMADA ANLAYAMAYACAĞI YAPIDA MECAZ ANLAMLI SÖZCÜKLER KULLANILMIŞTIR. CÜMLE YAPILARI ÖĞRENCİLERİN SEVİYELERİNE AĞIRDIR BU SEBEPLERDEN DOLAYI UYGUN DEĞİLDİR.
3	TUFANİ	ANLAŐILMAYACAK ORANDA SOYUT ANLAM KULLANILMASI SEBEBİYLE UYGUN DEĞİLDİR.
4	GÜNAH KEÇİŐİ	DEVRİK CÜMLE YAPISININ YOĞUN OLARAK KULLANILMASINA RAĞMEN DİĞER ÖYKÜLERE GÖRE DAHA ANLAŞILIR.
5	KEDİ MERDİVENİ	MECAZ ANLAMLI VE SOYUT KELİMELEER SIK KULLANILMIŞ AMA DAHA ANLAŞILIR. C SEVİYESİNE GÖRE DAHA AZ BİLİNMEYEN KELİME VAR. ANCAK HİKÂYE OLDUKÇA UZUN KISALTILIRSA KULLANILABİLİR.

METİN LİSTESİ		
SIR A	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	Tablo ve Cenin	“Temaşa et-, harelen-, aklından akıt-, katışıksız” gibi kelimeler olsa da anlatımın merak uyandırıcı olması sebebiyle üslup açısından C1 seviyesi için uygun olduğu söylenebilir.
2	Adı Thiana	Konu ve vermek istediği mesaj yönleriyle uygun olabilir ancak anlaşılabilirlik açısından uygun değildir. Yer yer anlatım bozukluklarına rastlanması, verilmek istenene gölge düşürmektedir.
3	Cedde-i İstiklâl	Hikâyenin başlarında ve ortalarında “Türkler” hakkında hoş olmayan ifadeler kullanılmasına rağmen sonunda Türklerin özgürlüklerine düşkün bir millet olduklarının vurgulanması, “yabancıya Türk’ü tanıtmaya” bağlamında kullanılabilir. Ancak metnin yabancılara Türkçe öğretimi alanında kullanılması düşünülüyorsa metin anlatım ve anlaşılabilirlik açısından tekrar gözden geçirilmelidir.
4	Hocalı- İnsaniyetsiz Zamanlar	Konu sebebiyle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılması sakıncalıdır.
5	Getto	Konu bakımından uygun değildir.

METİN LİSTESİ		
SIR A	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	KOCA MİRRİH	Uygun değildir; çünkü öykünün ilk paragrafından itibaren yoğun bir şekilde anlamlandırmakta güçlük çekecekleri kelimeler (misk,müteakip,kehribar) ve deyimler var.
2	KIRMIZI	Uygun değildir çünkü C1 seviyesi öğrencisinin anlamlandırmakta zorlanacağı pek çok kelime grupları var (çığlın hatrına, nefesi mum tatmak). Ve hikaye güç bir şekilde soyut.
3	ÖTE AYNA	Uygun değildir çünkü anlam fazlasıyla soyut. Ve bu kelimeler izahı zor. (İstihza, esrik, medhuş, danga göz, kesif koku, pereledi, sıcak rayihasıyla)
4	SAFRAN SOKAğI	Uygundur ancak yine anlamlandırmakta zorluk çekilen kelime grupları yer almaktadır. (sarı güntülü yaprağı, taravetin tadını) Olay ve betimlemeler sadeleştirelmedir.
5	DEKADANS	Uygundur ancak yine anlamlandırmakta zorluk çekilen kelime grupları yer almaktadır .(daraştı gözü, zünnardan bozma)

METİN LİSTESİ		
SIR A	METİN ADI	UYGUNLUK SEBEBİ
1	KELEBEK	Metin C1+ öğrencisi için uygun olabilir. Fakat idam edilmek üzere olan bir mahkumun son anlarını anlattığından dolayı –konusu gereği-yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için kullanılan ders kitaplarında yer almamalıdır. Ayrıca metinde yer alan ayrıntılı ve ağır betimlemeler öğrencinin hikayeyi anlaması bakımından olumsuz bir durumdur.
2	KÜF	Metinde argo kelimeler ve sokak Türkçesi kullanılmıştır. Bu sebeple gerek ders kitaplarında gerek serbest okuma metni olarak öğrencinin karşılaşmaması gereken bir metindir. Ayrıca metinde öğrencinin anlamayacağı düzeyde betimlemeler bulunmaktadır.
3	PELTE	Metin, yapılan ağır betimlemeler dışında C1+ öğrencisi için anlaşılabilir bir metindir. Uygun kabul edilebilir.
4	O GÜN YAZDIM	C1+ öğrencisi için uygun bir metindir. Konu olarak dikkat çekicidir. Kitaptaki diğer hikayelere nazaran betimlemeleri daha anlaşılır düzeydedir. Ayrıca hikaye içinde yer alan kalıp ifadeler, günlük konuşma dilinde kullanılan bazı yapılardan dolayı hikaye öğretici özelliindedir.
5	BADHANA	Metinde yabancı öğrenci için oldukça ağır betimlemeler yer aldığından dolayı kullanıma uygun değildir.

ÖZGEÇMİŞ

Melek RADA, 1991 yılında Kosova'nın Prizren şehrinde doğdu.1998 yılında ilkokula, 2003 yılında da ortaokula başladı. İlk ve orta öğrenimini Mati Logoreci okulunda tamamladı. 2006 yılında liseye başladı. 2010 yılında Kosova'da Priştine Üniversitesi Okul Öncesi bölümüne kayıt oldu. 2014 yılında Sakarya Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümüne yüksek lisansa kayıt oldu. Şimdi de Heybedar ve İzdiham dergilerinde yazıyor.

Elektronik posta: melek.rada@gmail.com